

Segédanyagok az óvodai hitéleti neveléshez

8.

Keresztelő János születése

Lukács evangéliuma 1,5–25; 1,39–45; 1,57–80

**Segédanyagok
az óvodai hitéleti neveléshez
8.**

Segédanyagok az óvodai hitéleti neveléshez 8.

Keresztelő János születése
Lukács evangéliuma 1,5–25; 1,39–45; 1,57–80

Budapest, 2025

SEGÉDANYAGOK AZ ÓVODAI HITÉLETI NEVELÉSHEZ 8.

A kiadvány az óvodai hitélet támogatására készült. Digitális segédanyag.
Az itt található feladatok az RPI digitális feladatbankban is megtalálhatók.
Így egyedi feladatlapok is összeállíthatók, a csoport igényeinek megfelelően.

Digitális feladatbank elérhetősége: <https://rpi-feladatbank.reformatus.hu/#/login>

Az összeállítás célja az egyházi és az állami óvodákban történő hittanoktatás segédleteinek bővítése
és az óvodapedagógusok hitéleti munkájának támogatása

A kiadványból bármely részletnek az oktatási célon túli felhasználása
csak a Kiadó és a Szerzők előzetes engedélyével lehetséges.

Bibliai idézetek forrása: Biblia. Revideált új fordítás (RÚF 2014), Magyar Bibliatársulat.

Szerzők: Pluhár Gáborné Szűcs Enikő – Dr. Arany Erzsébet
A tanulmány bevezető részét írta: Dr. Szászi Andrea

978-615-5388-24-8

Illusztrátor: Gönczi Anikó
Tördelő: Rezessy Szabolcs
Pedagógiai lektor: Dr. Arany Erzsébet
Nyelvi lektor: Zimányi Noémi
© Pluhár Gáborné Szűcs Enikő, Dr. Arany Erzsébet, Dr. Szászi Andrea, 2025.
© Gönczi Anikó, 2025.
© Református Pedagógiai Intézet, 2025.

Tartalom

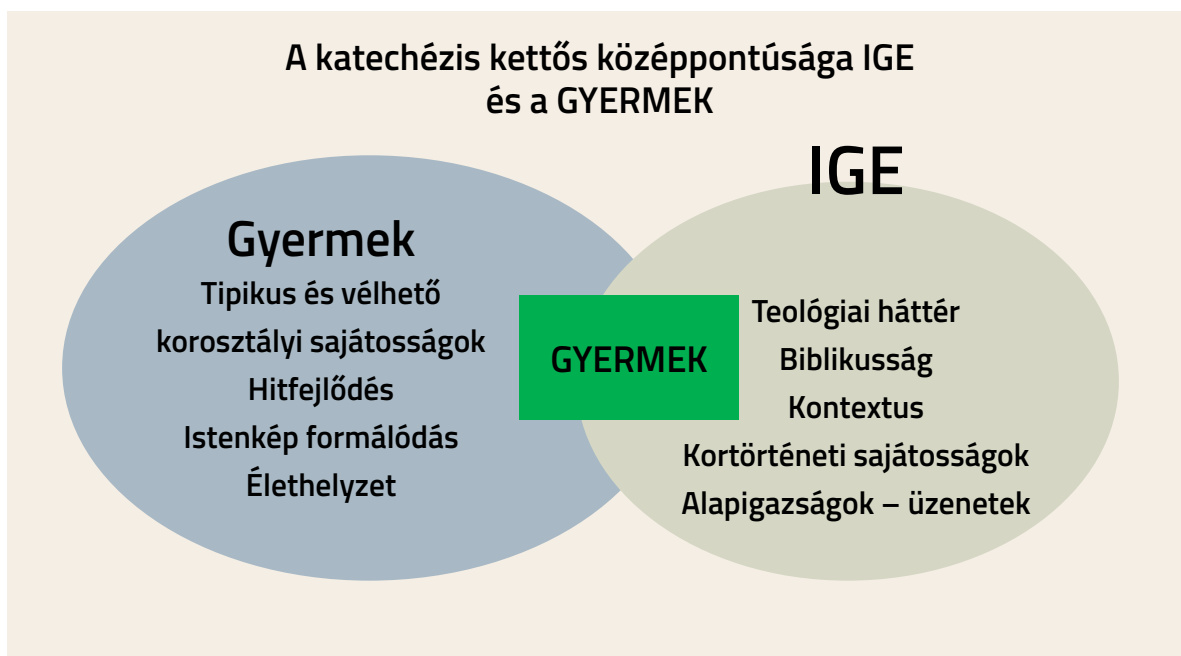
Bevezetés	9
A szakmai anyag rövid összefoglalása	11
I. Teológiai szempontok	12
1. A történet rövid összefoglalása – Lukács 1,5–25; 1,39–45 és 1,57–80	12
2. A történet elhelyezése a bibliai könyvben, a Szentírás egészében	12
3. Kortörténeti információk	13
3.1. Helyszín: Júda hegyvidéke, Jeruzsálem	13
3.2. Templomi szolgálat, áldozat, papi rend	13
3.3. Körülmetélés szokása, névadás	14
4. Teológiai mondanivaló és életkérdések	14
4.1 A család Isten ajándéka	14
4.2 Isten kijelentése	15
4.3 Istennel való találkozás – istentisztelet és imádság	15
4.4 Prófétai küldetés, a Messiás útkészítője	16
4.5 Hogyan szól az Ige hozzánk? Milyen üzenetet rejt számunkra?	17
II. Valláspedagógiai szempontok – Kapcsolódás a 3–6 éves gyermek világához	18
1. A 3–6 éves gyermekek hitének általános jellemzői	18
1.1 Intuitív-projektív hit	18
1.2 Az istenkép fejlődése	18
2. A Keresztelő János születésének történetéhez kapcsolódó valláspedagógiai szempontok	19
2.1 Biztonságérzet a családban – „Ajándékként érkezett!”	19
2.2 A család és a családi vallásos szocializáció	19
2.3 Öröm és meglepetés átélése – az érzelmek kifejezése, fontossága	20
2.4 Az Istenhez tartozás megélése kisgyermekkorban – A gyermek és az istentisztelet élménye	20
2.5 Az imádság átélése, jelentősége – Az imádságra nevelés	21
2.6 Éntudat, önfejlődés, önértékelés – „Isten ismer téged és megszólít!”	22
Felhasznált irodalom	23
III. SZEMPONTOK ÉS FELADATOK – KERESZTELŐ JÁNOS SZÜLETÉSE TÖRTÉNET FELDOLGOZÁSÁHOZ	25
Valláspedagógiai kapcsolódás a témához:	26
IV. FELADATOK RAJZAI	33

Bevezetés

Az anyag célja a hitéleti neveléssel foglalkozó óvodapedagógusok, az óvodai hittanoktatás területén szolgáló hittanoktatók és lelkészek munkájának segítése.

Amikor a bibliai történetek üzenetét szeretnénk átadni az óvodáskorú (3–6 éves) gyermekeknek, akkor kettős szempontrendszerre tekintünk. Egyrészt a bibliai történet teológiai háttéréhez, másrészt a gyermek életkori, fejlődéslélektani sajátosságaihoz igazodunk. E két terület metszetében keressük az üzenetet, amelyet munkánkat megáldva, a Szentlélek Isten képes igazán eljuttatni hallgatóinkhoz.

1

Az első, áttekintő oldalon találunk egy rövid összegzést az adott bibliai történet fő mondanivalójáról, néhány kiemelt teológiai hangsúly, a hozzájuk kapcsolódó, felnőttekben megfogalmazódó életkérdések és a bibliai történethez kötődő valláspedagógiai szempontok feltüntetésével.

A teológiai és valláspedagógiai szempontok részletes kifejtése keretében sor kerül a bibliai történet rövid összefoglalására, a bibliai szöveggörnyezetben való elhelyezésére, a fő mondanivaló megfogalmazására. Kortörténeti sajátosságok, helyszínek bemutatása segíti a további megértést, majd a kiemelt teológiai hangsúlyokról olvashatunk. Az összefoglaló táblázat tovább vezet a teológiai mondanivaló megértésétől saját életkérdéseinkhez, és a 3–6 éves gyermekek világához való kapcsolódáshoz. A második nagy egységben először a kisgyermekek hitének általános jellemzőire figyelünk, majd az adott bibliai történet kapcsán felmerülő valláspedagógiai szempontokhoz közelítünk.

Végül a bibliai történethez kapcsolódó feladatokat találjuk a feldolgozást segítő kérdésekkel és szempontokkal. A feladatok leírása után szerepelnek a hozzájuk tartozó rajzok és megoldókulcsok.

¹ Dr. Szászi Andrea: Bibliai történetek, egyházi témák az óvodában

A szakmai anyag rövid összefoglalása

A jeruzsálemi templomban végez szolgálatot Zakariás pap, amikor Isten angyala megszólítja. Az angyal jó hírt hoz: Isten meghallgatta Zakariás imádságait, fiúgyermeket kap, aki a megígért Megváltó útkészítője lesz. Zakariás nem hisz az angyalnak, mert ő és felesége Erzsébet is idősök már. Bizonyítékként, szava hitelül jelet kér Gábiel angyaltól. Némásága lesz a jel, már nem tud áldást mondani a nép előtt, amikor kijön a templomból. Erzsébet valóban teherbe esik. Még várandós, amikor meglátogatja őt Mária, aki éppen Jézust hordja szíve alatt. Erzsébet hitéről vall, amikor a két édesanya találkozik és megmozdul a magzat méhében. Zakariás és Erzsébet gyermekét az angyal szava alapján Jánosnak nevezik, a rokonok csodálkozása ellenére is. Ekkor oldódik meg Zakariás nyelve. Első szavai Istent dicsérő énekként zengenek Isten hatalmáról, szabadításáról, és fia küldetéséről.

Lukács evangéliuma már a születéstörténetekben rámutat, hogy számára Jézus az, Aki a zsidóknak szóló ígéretek szerint az egész világ Szabadítója, Üdvözítője lesz, az ígéretek minden nép szeme láttára teljesednek be.² A gyermekségtörténetek között sajátos szakasz Keresztelő János születésének története. Az ő személye, a hozzá fűződő ígéretek is a várva várt Messiás, a Szabadító eljövételére mutatnak. A következő táblázatban együtt láthatjuk a történetből kiemelt teológiai hangsúlyokat, a felnőtt szemével megfogalmazódó életkérdéseket, és a 3–6 éves gyermekek világához való kapcsolódásunk valláspedagógiai szempontjainak összefoglalását.

	Teológiai hangsúlyok	Életkérdések a felnőtt szemével	Valláspedagógiai szempontok: kapcsolódás a kisgyermekhez (3–6 év)
1.	A család Isten ajándéka	Családunk, és a ránk bízott családok, gyermekek élete Isten ajándéka. Az Ő oltalma alatt állunk a gyermekekkel együtt. Mind a szülői szerep, mind a gyermektelenség megélése Isten színe előtt lehetséges a maga teljességében.	Biztonságérzet a családban – „Ajándékként érkezett!” A család és a családi vallásos szocializáció
2.	Isten kijelentése Isten megkeresi az embert és szól hozzá, közli vele szándékát, akaratát	Hogyan szól Isten hozzánk? Mi hogyan keressük és ismerjük fel az Ő szavát? Fontos a bibliaolvasás szerepe, a törekvés Isten szavának megértésére.	Öröm és meglepetés átélése – az érzelmek kifejezése, fontossága Intuitív-projektív hit A szülő-formájú istenkép gazdagodása és formálódása a bibliai történetek megismerésével
3.	Istennel való találkozás: istentisztelet és imádság	Az Istennel való találkozás minősített alkalmi ma is az istentisztelet és az imádság. Igéhallgatásunk, Istenre figyelésünk, a közösség gyakorlása és az őszinte imádság hitünk alapjai.	Az Istenhez tartozás megélése kisgyermekkorban – A gyermek és az istentisztelet élménye Az imádságra nevelés
4.	Kiválasztottság, prófétai küldetés, a Messiás útkészítője	Istennek terve van az egész világgal, benne a mi életünkkel is. Kiválasztott valamilyen feladatra, szolgálatra a családban, az óvodában, az egyház közösségében.	Éntudat, énfelfejlődés, önértékelés „Isten ismer téged és megszólít!” Bátorító, következetes megerősítés

² Szabó, Csaba: *Lukács evangéliuma*, in: Pecsuk, Ottó (szerk.): *Bibliaismereti kézikönyv*, Kálvin Kiadó, Budapest, 2004, 489.

I. TEOLÓGIAI SZEMPONTOK

1. A történet rövid összefoglalása – Lukács 1,5–25; 1,39–45 és 1,57–80

A jeruzsálemi templomban végez szolgálatot Zakariás pap, amikor Isten angyala megszólítja. Az angyal jó hírt hoz: Isten meghallgatta Zakariás imádságait, fiúgyermeket kap, aki a megígért Megváltó útkészítője lesz. Zakariás nem hisz az angyalnak, mert ő és felesége Erzsébet is idősek már. Bizonyítékként, szava hitelül jelet kér Gábiel angyaltól. Némassága lesz a jel, már nem tud áldást mondani a nép előtt, amikor kijön a templomból. Erzsébet valóban teherbe esik. Még várandós, amikor meglátogatja őt Mária, aki éppen Jézust hordja szíve alatt. Erzsébet hitéről vall, amikor a két édesanya találkozik és megmozdul a magzat méhében. Zakariás és Erzsébet gyermekét az angyal szava alapján Jánosnak nevezik, a rokonok csodálkozása ellenére is. Ekkor oldódik meg Zakariás nyelve. Első szavai Istent dicsérő énekként zengenek Isten hatalmáról, szabadításáról, és fia küldetéséről.

2. A történet elhelyezése a bibliai könyvben, a Szentírás egészében

Amíg a Szentírás első nagy egysége, az Ószövetség Istennek a választott, zsidó néppel kötött szövetségéről, Isten hűségéről és a nép történetéről szól, addig az Újszövetség arról tanúskodik, hogy Isten szeretete Jézus Krisztus által az egész világhoz, minden néphez eljutott. Az evangélium, vagyis az örömhír mindenkire érvényes: a Jézus Krisztusba vetett hitben bűnbocsánat és örök élet várja az Istenhez forduló embert.

Az Újszövetség első három könyvét – Máté, Márk és Lukács evangéliuma – szinoptikus evangéliumoknak nevezzük. A szinoptikus szó „együtnézőt” jelent. Az egyes könyvek ugyanazt a történetet, Jézus földi életének eseményeit, tanításait írják le. Először a Márk evangéliumát írták meg, majd erre építhetett Máté, később Lukács is.³ Mindhárman sajátos hangsúlyokat helyeztek el, amikor a mondanivalót megfogalmazták hallgatóik számára. Lukács evangéliuma szerzője a könyv elején fogalmazta meg művének célját: az előző leírások után ő is jónak látta, hogy mindennek pontosan utánajárva, kiegészítve az eddigieket ő is leírja Jézus történetét. Ez a kiegészítés egészen jelentős, a könyv több mint egyharmada nem található meg a Máté és a Márk evangéliumában.⁴

Lukács evangéliumának szerzője a másik két evangélium írójától eltérően nem volt zsidó származású, hanem egy eredetileg pogány, nagy műveltségű ember. Többek szerint orvos lehetett, és az is lehet, hogy Pál apostol útítársa volt. Különleges, hogy könyvének folytatása is van, Az apostolok cselekedeteiről írott könyv. Lukács evangéliuma elsősorban a pogányokból lett keresztyéneknek szánt írás – vagyis nem a zsidó nép köréből származóknak –, ami Kr. u. 70 körül keletkezhetett.⁵

Lukács evangéliuma négy nagy szakaszra osztható: az első szakasz Jézus születéséről, szolgálatba lépésének előzményeiről szól; a második Jézus Galileai munkásságáról, a harmadik Jézus Jeruzsálembe vezető útján visz végig, az utolsó, a negyedik pedig Jézus jeruzsálemi tartózkodásáról, haláláról, feltámadásáról beszél.⁶

Lukács már a születéstörténetekben rámutat, hogy számára Jézus az, Aki a zsidóknak szóló ígéretek szerint az egész világ Szabadítója, Üdvözítője lesz, az ígéretek minden nép szeme láttára teljesednek be.⁷ A gyermekségtörténetek között sajátos szakasz Keresztelő János születésének története. Az ő személye, a hozzá fűződő ígéretek is a várva várt Messiás, a Szabadító eljövételére mutatnak.

³ Szabó: *Lukács evangéliuma*, 486.

⁴ Uo., 486.

⁵ Uo., 487–488.

⁶ Uo., 488.

⁷ Uo., 489.

3. Kortörténeti információk

3.1. Helyszín: Júda hegyvidéke, Jeruzsálem

„Azokban a napokban útra kelt Mária, és sietve elment a hegyvidékre, Júda egyik városába. Bement Zakariás házába, és köszöntötte Erzsébetet.” (Lk 1,39–40). Jézus édesanyja, Mária Júda hegyvidékének egyik városában keresi fel Zakariást és Erzsébetet. A Biblia szövege ezt mondja el Keresztelő János szüleinek lakóhelyéről. A történet másik helyszíne Jeruzsálem, ill. a jeruzsálemi templom.

Jeruzsálem városa a Júdai hegyvidéken, az északi hegyoldalon fekszik. Dávid király foglalta el a fennsíkra épült, nehezen bevehető várost, és ő tette Izráel politikai fővárosává és vallási központjává. Itt helyezte el Isten ládáját, a szövetségládát, amelynek sátrat is készíttetett. Fia, Salamon építtette meg a templomot és a város többi pompás palotáját. Salamon halála, és az ország kettészakadása után az idők során több támadás is érte a várost, de a legkegyetlenebb Nebukadneccar, babiloni uralkodó győzelme volt. Ő a templomot és a királyi palotát felgyújtatta, a várfalakat leromboltatta, a nép többségét fogágba vitette. Amikor a zsidó nép hazatérhetett, újjáépíthették templomukat és városukat. A történelem viharai ezután sem kímélték a várost. A templom és a város legnagyobb felújítását, fejlesztését Heródes, az egyébként kegyetlenségéről hírhedt zsarnok király hajtotta végre. A fényűző templom építése éppen zajlott abban az időben, amelyre Jézus földi élete tehető. A szent helyként tisztelt Jeruzsálemnek számos elnevezése van a Bibliában: Dávid városa, Isten városa, a Seregek Urának városa, a nagy király városa, Izráel Szentjének Sionja. A bibliai kijelentés szerint Isten választotta ki Jeruzsálemet, hogy ott lakjon. Isten ígérete szerint egyszer majd helyreállítja a szent várost, amely menedék lesz minden nép számára. Az Újszövetség megerősíti Jeruzsálem kiválasztását, jelentőségét. Jeruzsálemhez kapcsolódnak a megváltás nagy eseményei, Jézus halála, feltámadása, az egyház megalakulása.⁸ Itt teljesít szolgálatot Zakariás, amikor Gábrriel angyal megszólítja.

3.2 Templomi szolgálat, áldozat, papi rend

A jeruzsálemi templom az Isten számára elkülönített szent hely. Isten háza, Isten megjelenésének és megszólításának különleges helye. Maga a templom nem a gyülekezet befogadására szolgált, hanem a papok végezték benne az előírt áldozatokat. Három nagy része volt a templomnak, az udvar, a szentély és a szentek szentje. A szentek szentje a legbelsőbb rész, oda csak a főpap mehetett be évente egyszer. A nép az udvaron szemlélhette a nagy oltáron bemutatott áldozatokat. Az áldozó papok a pontos előírásokat betartva mutatták be az áldozatot, hogy közbenjárva az emberek és Isten között, bocsánatot szerezzenek a nép számára.⁹

A papi szolgálatra kijelölt szent személyek Áron és fiai, majd a tőlük származó Lévi törzsének tagjai, a lévíták voltak. Őket nevezték a papi rend tagjainak. A papi tiszt tehát öröklődött, nem szabadon választható hivatás volt. Az Ószövetségből tudjuk, hogy 24 papi osztály volt, ezek egyike volt Abijjá csoportja, amelyből Zakariás származott. A papi osztályok hetente váltották egymást a szolgálatban, évente két alkalommal került sor egy-egy csoportra. Az osztályon belül pedig sorshúzással döntöttek el, hogy melyik pap milyen feladatot fog végezni az adott héten. Jelentős esemény volt, ha valaki a tömjénáldozat feladatát kapta. Egy-egy pap életében többnyire csak egyszer történt ilyen, a továbbiakban vissza kellett lépnie ennek a feladatnak a sorsolásakor társai javára, amíg az osztály minden tagja sorra nem került. A tömjénáldozat bemutatásánál a szolgáló pap tömjénnel teli edénnyel a kezében lépett a szentély első részébe, és a tömjént az oltáron lévő izzó parázsra öntötte. Ezután rövid időre arcra borult, majd távozott a szentélyből. Ezt a feladatot kapta Zakariás pap. A szentélyben tovább maradt a szokásosnál, az udvaron várakozó népnek pedig nem tudta a szokásos áldást elmondani, csak inteni tudott.¹⁰

⁸ Bartha, Tibor (szerk.): *Keresztyén Bibliai Lexikon*, Kálvin Kiadó, Budapest, 1993, 732–741.

⁹ Bartha (szerk.): *Keresztyén Bibliai Lexikon*, 687–690.

¹⁰ Kocsis, Imre: *Lukács evangéliuma*, Szent István Társulat, Budapest, 1995, 23–25.

3.3 Körülmételés szokása, névadás

A körülmételés szokása teljesen természetes volt Izráel népe, és más keleti népek számára is. A férfiak nemi szervén az előbőr eltávolítását jelenti egy éles eszközzel. Mózes törvénye alapján a fiúgyermek életének 8. napján végezték. A gyermek betegsége esetén későbbre halasztották. Az Istenhez és az Isten népéhez tartozásnak, az Istennel való szövetségnek a jele. Az izráéliek a népükön, Isten szövetségén kívül állókat pogányoknak, körülmételetleneknek, szentségtelennek, tisztátalannak is nevezték. Az egyház keresztyén közössége nem őrizte meg ezt a hagyományt, a nem zsidó származású megtérőket nem kötelezték a körülmételésre.¹¹

Ez a gyakorlat a mi kultúránkban szokatlan, a kisgyermek számára ijesztő is lehet. A legtöbb gyermekbibliához hasonlóan jobb, ha egyelőre annyit mesélünk el a történetből, hogy a rokonok és a szomszédok is összegyűltek, együtt köszönték meg Istennek a gyermek életét. Örültek, hogy ő is Istenhez tartozik és nevet is adtak neki. Hasonló alkalom ez a mi keresztlőnkhez, amikor a család közössége együtt ad hálát a gyermek életéért, és a gyülekezetekbe fogadjuk be a gyermekeket, a családokat. Itt is Isten szövetségéről, hűségéről és a közösséghez tartozásról van szó, úgy, mint a körülmételés szokásánál.

Az Ószövetség számos történetének tanúsága szerint már a születéskor nevet adtak a gyermeknek. A név gyakran kapcsolódott a gyermekhez fűződő reménységhez, ígérethez, születésének körülményeihez. Későbbi korokban kerülhetett más időpontra a névadás. Keresztelő János történetében fontos szerephez jut. A nevet a rokonság köréből választották, a fiúgyermek általában az apai nagypapa nevét kapta meg. A János név választása szokatlan az ünneplők számára. Jelentősége abban áll, hogy a szülők engedelmesen elfogadják Isten üzenetét, ígéretét a gyermekről. A János név jelentése: Jahve, vagyis az Úr kegyes.¹²

4. Teológiai mondanivaló és életkérdések

4.1 A család Isten ajándéka

Keresztelő János története a családjának a bemutatásával kezdődik. A szülők származása után azonnal megtudjuk, hogy az idősödő, Isten törvényei szerint élő házaspárnak nem született gyermeke. Az izráéliek a **gyermekáldást** Isten legnagyobb ajándékának tartották, amelyben Isten életadó szeretete és hűsége nyilvánul meg. Amikor egy asszony anyává lett, megnövekedett a becsülete a családban, férje is jobban ragaszkodott hozzá, fiúgyermek esetén még inkább. A törvény szerint az anyát ugyanúgy kellett tisztelni, mint az apát, ennek megszegése súlyos vétség volt. Az anya a gyermeket hosszú ideig, 2-3 évig szoptatta. Gyakran az anya adta a nevet a gyermeknek, később a névadás egybeesett a 8. napi körülmételéssel. Az első életévekben a gyermek az anya oltalma alatt állt, később a fiúgyermek nevelését az apa vette át, akinek feladata volt Isten szabadító tetteit elbeszélni a gyermekeinek.¹³

A nagycsalád Isten különleges ajándéka a Szentírásban. A szaporodás Istentől kapott feladat. A termékenységet Isten áldásának, a magtalanságot, gyermektelenséget Isten büntetésének, ítéletének tekintették, a **meddőség** nagy szűgyen volt. Azonban a termékenység és a meddőség is Isten hatalmában van. Olykor nem ítélet, hanem a nagyobb kegyelem jele. Kiemelkedő személyek, Izráel három ősanja is meddő volt: később kapott gyermeket Sára, Rebeka, Ráhel. De ilyen példa Sámuel édesanyja, Anna, és ide sorolható Sámsonnak és Keresztelő Jánosnak az édesanyja is.

A Zsoltárok könyve beszél arról, hogy Istennek hatalma van a meddőket termékennyé, a termékeket meddőkké tenni: „Megengedi, hogy a meddő úgy lakjék a házban, mint fiaknak boldog édesanyja.”

¹¹ Bartha (szerk.): *Keresztyén Bibliai Lexikon*, 84.

¹² Kocsis: *Lukács evangéliuma*, 43.

¹³ Bartha (szerk.): *Keresztyén Bibliai Lexikon*, 535.

(Zsoltárok 113,9).¹⁴ Erről üzen Keresztelő János édesanyjának, Erzsébetnek a hitvallása is: „*Boldog, aki elhitte, hogy beteljesedik mindaz, amit az Úr mondott neki.*” (Lukács 1,45). Különleges mondat ez a Szentírásban, hiszen egy idős várandós anya mondja egy fiatal várandós anyának, miközben mindketten az életadás csodájának részesei. Erzsébet magzata örömmel mozog, amikor Jézus anyja, Mária jön el hozzá és Isten ígéretére, csodájára tekintve üdvözlik egymást.

4.2 Isten kijelentése

Zakariás papnak különleges élményben van része a templomban. Isten angyalán keresztül közvetlenül hozzá szól. Kijelentést kap Istentől, fia születéséről és a Messiás, a Szabadító közeli érkezéséről. Az angyal olyan lény, aki Isten küldötte. Megjelenése azt üzeni, hogy Isten az emberhez fordul. Nem a személye a fontos, hanem az, hogy Isten üzenetét hozza. Isten tervéről beszél, Isten kijelentését mondja el.¹⁵ A kijelentés vagy kinyilatkoztatás Isten beszéde. Isten, Aki kezében tartja a jövőt, az ember számára láthatatlan és felfoghatatlan. Az egész Biblia tanúskodik arról, hogy Isten kijelentést ad. Isten szól a teremtésben, a gondviselésben, ám az ember hiába keresi, sehogyan nem találja Istent. Ő viszont megtalálja az embert – kijelenti magát neki.

A bibliai kijelentés jelentős része történetekben beszél Istenről és arról, hogyan vezette népét. A történelemből azt mondja el, ami tanulságul szolgál, amiből kitűnik Isten cselekvésének oka és célja. A kijelentés meghallásához gyakran látomás kell. A kiválasztott személy, a próféta hallja Isten mondatát, biztatását vagy intését konkrét dolgokban is, és azt adja tovább, amit hallott, látott, amit Isten mutatott neki. Keresztelő Jánost a „magasságos prófétájának” nevezi az Ige.

Az isteni kijelentés Jézus Krisztus személyével éri el a csúcspontját. Ő a láthatatlan Isten képe, annál többet, mint Általa, nem tudhatunk meg Istenről. Az ember számára felfoghatatlan válik láthatóvá az Ő személyében. Jézus arra kötelezi a tanítványait, hogy adják tovább, amit láttak és hallottak. Szükségessé vált az írásos rögzítés is. Így a kijelentés a Szentírásban áll előttünk.

A Biblia szerint a kijelentés akkor fejeződik be, amikor majd Isten örök országában színről színre látunk. Addig nem mindent tudhatunk pontosan, bizalommal, nyitottsággal kereshetjük Isten szavát. A kijelentés egész történetén végigvonul, hogy azt lehet figyelmen kívül hagyni és hittel elfogadni. Ez az embertől választ, figyelmet, alázatot követel.¹⁶

4.3 Istennel való találkozás – istentisztelet és imádság

Az Isten kijelentésére adott válasz a hit gyakorlásában, az istentiszteletben, az imádságban, és a mindennapok tetteiben és szavaiban fogalmazódik meg.

Az **istentisztelet** Isten és ember találkozása történik meg méltó formában és tartalommal. Az istentisztelet betű szerinti értelemben Isten szolgálatát jelenti, Akit hódolat, féltő tisztelet illet meg. Jó rendjéhez hozzátartoztak a szent helyek, szent idők, szent személyek, szent cselekmények és szent Igék, szövegek, ahogyan ezt a templomi áldozat bemutatásánál láttuk.

Az ószövetségi istentisztelet középpontjában az áldozatbemutatás, a bűnátruházás állt. Ám az is kiderül az Írásból, hogy Isten előtt az a kedves áldozat, amely mögött őszinte odaszánás, bűnbánat vagy hála áll. Az újszövetségi istentisztelet már Jézus egyetlen, tökéletes áldozatára tekint, állatok áldozása nem történik. Az apostolok feladata a bizonyoságtétel, a tanítás, a szent cselekmények az úrvacsora és a keresztség lesznek.¹⁷ Az istentisztelet lényege ma is az őszinte odaállás lélekben Isten elé, az Istennel és a hozzá tartozókkal való közösség megélésének lehetősége.

Zakariás és Erzsébet története elénk tárja az Istennel való kapcsolat gyakorlásának erejét, jelentőségét. Mindketten igazak, istenfélők. Ez azt jelenti, hogy teljes életükkel, szívükkel, igyekezetükkel

¹⁴ Uo., 168.

¹⁵ Kocsis: *Lukács evangéliuma*, 25.

¹⁶ Bartha: *Keresztyén Bibliai Lexikon*, 45–48.

¹⁷ Uo. 687–690.

tisztelik az Urat. Megtartják a parancsolatokat, a templomi szolgálaton túl egész életük istentisztelet. Ahogyan az Igén keresztül Isten szól az emberhez, az **imádságban** az ember beszél Istenhez. A Biblia arról tanít, hogy az ember Isten elé állhat, elmondhatja hálaadását, könyörgését a meghallgatás reményében, hittel várva Isten válaszát. Az istentisztelet imái mellett az imádság lehet egy ember spontán megnyilatkozása, sóhaja is.¹⁸

Zakariás imádkozik a templomban. Papként Isten népének bűneit, terheit viszi Isten elé. Arról is hallunk, hogy feleségével együtt sokat imádkoztak a gyermekáldásért is. Az angyal ezeknek az imádságoknak a meghallgatásáról hoz hírt. Zakariás el sem tudja hinni először, hogy idős kora ellenére Isten beteljesíti kívánságát, megadja, amit kért Tőle. Jelet kér az angyaltól arra nézve, hogy valóban hihet a szónak. A kapott jel, mintegy büntetésként igazolja az angyal szavának valóságát: Zakariás megnémul, egészen a gyermek születéséig. Amikor a fiúgyermekért hálát adnak, és a gyermek nevet kap, akkor nyílik meg az ajka, és az első szavai az imádság szavai. Hálaadó énekkel, zsoltárral magasztalja az Urat. Zakariás éneke örömmel zeng Isten régi ígéreteiről, hűségéről, és arról, hogy az újszülött gyermek a Magasságosnak, a hatalmas Úrnak a prófétája lesz. Egyrészt gyermeke születésének örül, másrészt arról énekel, hogy beteljesedik Isten ígérete a Messiás, a Szabadító eljövételére nézve.¹⁹

4.4 Prófétai küldetés, a Messiás útkészítője

Keresztelő János születésének különleges története, az angyal róla szóló ígérete, Zakariás hálaéneke is az ő **kiválasztottságáról** beszél. Egy olyan élet bevezetésének története, amely teljes egészében Isten szolgálatában telik el.

Zakariás és Erzsébet gyermeke még születése előtt megkapja Istentől személyes feladatát. Az angyal szavai és Zakariás éneke szerint a gyermek prófétai küldetést kap. A **próféta** az Istentől kapott kijelentés továbbadója, feladata mindig az Úr aktuális akaratának meghirdetése. Isten a prófétát megszólítja, közli vele akaratát.²⁰

János, Zakariás fia különleges, kiemelkedő feladatot kap. Az Úr előtt jár, az Úr útját készíti. Az Úr itt Jézusra, az elérkező Messiásra vonatkozik. Az **útkészítő** tevékenysége abban áll, hogy ismertté teszi az üdvösség lehetőségét, amelyet Isten ajánl az embernek: „*hogyan megtanítsd népét az üdvösség ismeretére bűneik bocsánata által.*” (Lukács 1,77).

Az Újszövetség eredeti nyelvén, a görög nyelvben az **üdvösség** szó alapjelentése: szabadulás, szabadítás valamilyen veszélyből. A Szentírásban arra utal, amikor az ember megtapasztalja a szabadító Isten akaratát és tetteit. Az Újszövetség lapjain a Jézus Krisztusban elérkező szabadításra vonatkozik. Egyrészt a múltban és a jelenben utal Isten szabadítására – ennek megfelelően az üdvösség már elkezdődik az ember földi életében. Másrészt az üdvösség reménysége jelenti az Isten örökkévaló országában átélhető teljességet, a teremtett világ újjáteremtését, újjászületését.²¹

Az üdvösséget hirdeti tehát János, ami a jelenben a bűnök bocsánatát jelenti. A **bűnbocsánat meghirdetését a keresztelessel**, a vízbe való alámerítéssel köti össze. A vízbe való lemerülés és a vízből való kiemelkedés a halál és az élet, a bűnnek való meghalás és a megtisztult, új élet jelképe. Felnőve János a Jordán folyónál hirdeti, hogy szükséges a bűnbánat, a megtérés, az élet megváltoztatása Isten akarata szerint. Hangsúlyozza, hogy nem ő a szabadító, a bűnbocsátó, hanem csak Róla beszél, Rá mutat. „*János így válaszolt mindenkinek: Én vízzel keresztelek titeket, de eljön az, Aki erősebb nálam, és én arra sem vagyok méltó, hogy saruja szíját megoldjam: Ő majd Szentlélekkel és tűzzel keresztelek titeket.*” (Lukács 3,16). Erről kapja később a „Keresztelő” nevet.

¹⁸ Uo. 644.

¹⁹ Kocsis: *Lukács evangéliuma*, 44–46.

²⁰ Bartha: *Keresztyén Bibliai Lexikon*, 395.

²¹ Uo., 667–668.

4.5 Hogyan szól az Ige hozzánk? Milyen üzenetet rejt számunkra?

A bibliai történet háttérét, teológiai mondanivalóját megismerve el kell gondolkodnunk azon, vajon milyen életkérdésekben szólít meg bennünket ma mindez. Egészen személyesen milyen üzenetet hordoz számunkra? A következő táblázat segít abban, hogy áttekintsük, milyen életkérdéseket vetnek fel a Keresztelő János születésének történetéből kiemelkedő teológiai hangsúlyok, majd tovább gondoljuk, hogyan kapcsolódhatunk a kisgyermek világához.

	Teológiai hangsúlyok	Életkérdések a felnőtt szeméivel	Valláspedagógiai szempontok: kapcsolódás a kisgyermekhez (3–6 év)
1.	A család Isten ajándéka	Családunk, és a ránk bízott családok, gyermekek élete Isten ajándéka. Az Ő oltalma alatt állunk a gyermekekkel együtt. Mind a szülői szerep, mind a gyermektelenség megélése Isten színe előtt lehetséges a maga teljességében.	Biztonságérzet a családban – „Ajándékként érkezett!” A család és a családi vallásos szocializáció
2.	Isten kijelentése Isten megkeresi az embert és szól hozzá, közli vele szándékát, akaratát	Hogyan szól Isten hozzánk? Mi hogyan keressük és ismerjük fel az Ő szavát? Fontos a bibliaolvasás szerepe, a törekvés Isten szavának megértésére.	Öröm és meglepetés átélése – az érzelmek kifejezése, fontossága Intuitív-projektív hit A szülő-formájú istenkép gazdagodása és formálódása a bibliai történetek megismerésével
3.	Istennel való találkozás: istentisztelet és imádság	Az Istennel való találkozás minősített alkalmai ma is az istentisztelet és az imádság. Igéhallgatásunk, Istenre figyelésünk, a közösség gyakorlása és az őszinte imádság hitünk alapjai.	Az Istenhez tartozás megélése kisgyermekkorban – A gyermek és az istentisztelet élménye Az imádságra nevelés
4.	Kiválasztottság, prófétai küldetés, a Messiás útkészítője	Istennek terve van az egész világgal, benne a mi életünkkel is. Kiválasztott valamilyen feladatra, szolgálatra a családban, az óvodában, az egyház közösségében.	Éntudat, éneklődés, önértékelés „Isten ismer téged és megszólít!” Bátorító, következetes megerősítés

II. VALLÁSPEDAGÓGIAI SZEMPONTOK – KAPCSOLÓDÁS A 3–6 ÉVES GYERMEK VILÁGÁHOZ

1. A 3–6 éves gyermekek hitének általános jellemzői

1.1 Intuitív-projektív hit

Az óvodáskorú gyermek hitét Fowler intuitív-projektív hitnek nevezi. A kisgyermkekre jellemző, hogy gyermeki, természetes hitük képzelőerővel teljes, utánzó jellegű. Egyrészt a gyermek saját benső világából táplálkozó elképzelések, másrészt a családban megéltek, tapasztaltak alapján Istenre és a transzszendens világra vonatkozó kivetítések alkotják.²² A gyermek azonosul azokkal a gondolkodásbeli mintákkal, amelyek a hozzá legközelebb álló felnőttek hitvilágát jellemzik, megismerkedik a kapcsolódó tabukkal, szabályokkal.²³

A fantázia, a képzelőerő a gyermekben és a körülötte lévő feszültségeket és félelmeket segít leképezni és feldolgozni. A felnőttek feladata építő irányba terelni a gyermek kutakodását történetekkel és szimbólumokkal. Ehhez elfogadó környezet szükséges, ahol a gyermek kifejezheti magát verbálisan és nonverbálisan is. Egy ilyen közegben fogadja nyitottan a korrekciót, a benne lévő képek újra formálását.²⁴

1.2 Az istenkép fejlődése

A gyermek vallásosságának gyökereit a születést követő összetartozás, egybefonódás tapasztalatában látják a lélektani megfontolások. Az ösbizalom, az anya-gyermek kapcsolat, az elrejtettség-érzés, az anya mindenhatósága, az anya arca, amelyben önmagára ismer és az odafordulást és elfordulást jeleníti meg számára – ezek az istenkép első, később is megjelenő elemei.

A gyermek istenképébe aztán mindkét szülő vonásai beleolvadnak. Ám nem a szülőkről alkotott kép változik át istenképpé, hanem inkább a szülőkhöz és Istenhez is kötődő „feltétlen szeretet” és „legfőbb tekintély” képe mutatkozik meg az istenképben.²⁵ A kisgyermekkor vallására jellemző tehát a „szülő formájú” istenkép, amelyben Isten jóságos Atya, férfi erővel felruházva. Az antropomorf-analógiás gondolkodásnak megfelelően az emberi tulajdonságokat Istenre vetítik át, és a szüleikre is az isteni tulajdonságokat tartják érvényesnek. (pl. a szülő örök életű)²⁶

Tovább árnyalja az istenképet a szülőkkel való azonosulás folyamatában a szülői parancsok és tiltások beépülése, a felettes én kialakulásával, ami az erkölcsi cselekvés alapjává válik, majd elérkezik a tudatos különbségtétel a szülőkép és az istenkép között. A tapasztalatok gazdagodásával beleolvad az istenképbe mind az otthonlét, mind az elhagyatottság érzése, pozitív és negatív tapasztalatok is keverednek, összesűrűsödik az, ami gazdagítja, előre viszi és az, ami rémiszti az embert.²⁷

A belső feszültségek, a félelem feldolgozásában előre viszi a gyermeket a bibliai történetekre való elmélyült odafigyelés. A történet hallgatása közben intenzív tanulás zajlik, belső képalkotás, azonosulás a szereplőkkel. A nagy kérdésekkel foglalkozó élethelyzetek, konfliktusok azon a síkon kerülnek elő, amelyen a kisgyermek ezekkel foglalkozni tud. A történet segítségével formátlan érzések, lelki, erkölcsi tartalmak nyernek formát. Ezek a megküzdésre, a félelem leküzdésére serkentik a gyermeket. Ezekből a történetekből bontakozik ki, formálódik tovább az istenkép – kicsoda és milyen az Isten. A Biblia nagy

²² Kovács Barbara Luca – Mátrai Marianna: Óvodáskorú gyermekek katekézise a gyülekezetben és az óvodákban, in: Siba Balázs – Szabóné László Lilla – Pángyánszky Ágnes (szerk.): *Együtt a hit útján – Gyülekezetpedagógiai kézikönyv*, Kálvin Kiadó, Budapest, 2019, 117.

²³ Fodorné Nagy Sarolta: *A katechézis kommunikációs problémái*, Kálvin Kiadó, Budapest, 1996., 38.

²⁴ Kovács – Mátrai: *Óvodáskorú gyermekek katekézise ...*, 117.

²⁵ Schweitzer, Friedrich: *Vallás és életút – Vallási fejlődés és keresztyén nevelés gyermek- és ifjúkorban*, Kálvin Kiadó, Budapest, 1999., 187.

²⁶ Fodorné: *A katechézis kommunikációs problémái*, 38.

²⁷ Schweitzer: *Vallás és életút*, 196.

története bátorságot, bizalmat adnak a gyermeknek arra nézve, hogy Isten jó, az élet szép, Isten nehéz helyzetben sem hagy el, lehet benne reménykedni. A történetekben gyökerezhet a kisgyermek identitástudata is: ő Isten teremtménye, Isten szeretetből alkotta – ez a tudat bátorságot, reményt ad.²⁸

2. A Keresztelő János születésének történetéhez kapcsolódó valláspedagógiai szempontok

Keresztelő János születésének története több ponton is segít abban, hogy az óvodáskorú gyermek hitének sajátosságait figyelembe véve, az ő világához kapcsolódjunk, hitbeli fejlődése, istenképe gazdagodásához hozzájáruljunk. Nézzük meg közelebbről, mit is jelent ez!

2.1 Biztonságérzet a családban – „Ajándékként érkeztem!”

Keresztelő János születésének története egy érzelmekben, vágyakban gazdag világba visz minket. Zakariás, az apa egészen személyes kérésére érkezik válasz Istentől, hiszen családért, gyermekáldásért könyörgött. Az édesanya, Erzsébet különleges meglepetésében és örömeiben Mária, majd a rokonok, szomszédok is osztoznak. Közvetlenül, az érzelmek szintjén szólítja meg a gyermeket az anyai és apai érzésekkel, és a gyermek érkezésével való szembesülés. Ebben a közegben van biztonságban a gyermek, amelyben tudhatja: „Ajándékként érkeztem!” Fontos, hogy ebben megerősítsük a gyermeket a történeten keresztül. A bensőséges szülő-gyermek kapcsolatot és a szülő tiszteletének megalapozását is segíthetjük azzal, ha a gyermek úgy gondol a szüleire, mint akik Istentől kapták a gyermeket és a gyermeknevelés lehetőségét, feladatát.

2.2 A család és a családi vallásos szocializáció

A megígért és megszületett gyermeket, Jánost egy érte imádkozó, a hit gyakorlásában aktív családban látjuk.

A gyermek számára ma is a család az a közeg, amelyben alapvető tanulási folyamatai elindulnak. Itt ismeri meg a társadalom alapvető normáit, értékeit, az őt körülvevő világ szimbólumrendszerét, és innen indul a vallásos szocializációja is. Implicit vallásos nevelésnek nevezhetjük azt a folyamatot, amelyben a gyermek már koragyermekkorától megtapasztalja, hogy biztonságban van, ő maga értékes. Az ehhez kapcsolódó élményei megalapozzák pozitív istenképét és vallási beállítódását. Ebben a folyamatban a gyermekben bizalom ébred önmaga és a világ iránt. Ha pedig mindez egy vallás szimbólumrendszerével, a család hitének gyakorlásával kapcsolódik össze, akkor explicit vallásos nevelésről is beszélhetünk. Ez kisgyermekkorban leginkább a család szokásrendszerén, a családi rituálékon keresztül valósul meg. A rituálék jó eszközök arra, hogy generációk adják át egymásnak értékeiket, céljaikat, viselkedési mintáikat. A gyermek itt a vallás tartalmi és formai dimenziójával is találkozik. Az ismétlés biztonságot ad számára, és hordozza a tanulás és az azonosulás lehetőségét. A nagyszülők és a szülők génjeik mellett olyan világnézetet is „örökítenek”, amelyre a következő generáció saját életéről, világról alkotott képét építheti. A 21. század elején azt tapasztaljuk, hogy a családok nagyfokú heterogenitása – a családszerkezet, a vallási hovatartozás, a vallási kérdésekről való gondolkodás elbizonytalanodása – tradícióörökléshez vezetett már a jelenlegi nagyszülők korosztályában is. A különböző háttérből érkező fiatal párnak magának kell kialakítania életét, vallási kérdésekben is, s így a mai szülők és gyermekek sok esetben egyfajta „vallási hontalanságban” nőnek fel. Meghatározó segítség lehet a gyülekezet, az egyházi intézmény, a pedagógus támogatása, jelenléte a család életében, olyan közegként, ahol lehet kérdezni, tapasztalatokat megosztani, utakat keresni a saját, megélhető családi rítusok kialakítására.²⁹

²⁸ Kovács – Mátrai: *Óvodáskorú gyermekek katekézise ...*, 118–119.

²⁹ Kodácsy-Simon Eszter – Szabóné László Lilla: *Kisgyermek a családban*, in: Siba Balázs – Szabóné László Lilla – Pángyánszky Ágnes (szerk.): *Együtt a hit útján – Gyülekezetpedagógiai kézikönyv*, Kálvin Kiadó, Budapest, 2019, 87–90.

2.3 Öröm és meglepetés átélése – az érzelmek kifejezése, fontossága

Már a csecsemők is átélik az érzelmek egy kis készletét, az örömet, a dühöt, az undort és a meglepetést, később, 6-9 hónapos kortól a félelmet is. Ezek az elsődleges, közvetlen érzelmek nagyon korán megjelennek és beazonosíthatjuk őket a csecsemők arckifejezését figyelve.³⁰ Kétéves korára a gyermek eljut az elsődleges, közvetlen érzelmeken túl a közvetett, társas érzelmek megélésének szintjére. A büszkeség, a zavar, a szégyen, az irigység érzései tovább vezetik a gyermeket a szociális fejlődésben, erősítik, vagy éppen sértik én-tudatát. Ahhoz, hogy a gyermek a társas kapcsolatokban helytálljon, meg kell tanulnia értelmezni mások érzéseit és tudnia kell azt is, hogyan szabjon gátat érzelmeinek. Az érzelmi intelligencia az a képesség, amellyel lehetővé válik az érzelmek megfelelő kifejezése és a másik ember érzelmeinek értékelése. A kisgyermek érzelmi intelligenciája kialakulóban van, általában még nem uralkodik érzelmein, sokkal inkább érzelmei uralkodnak rajta. Fontos, hogy az érzelmek kifejezésében és differenciálásában segítsük a kisgyermeket. Megvan a szerepe a negatív érzelmek verbalizálásának, és erősíti a kisgyermek személyiségét a pozitív érzelmek kifejezése.³¹

Keresztelő János születése egy rendkívül érzelmgazdag történetben áll előttünk. Találkozunk egy házaspár mély hitével, Isten iránti tiszteletével, szeretetével. Kiderül, hogy imádságaik személyes, családra való vágyukat is megfogalmazza. Zakariást kettős meglepetés éri a történet kezdetén: ő végezheti a tömjénáldozatot a templomban, amit életében csak egyszer tehet meg, ráadásul angyal szólítja meg a szolgálat közben. Meglepetését kétségek övezik, alig tud hinni a szónak. Különös lehetett számára a néma várakozás a gyermek születéséig, és csak hálaénekben, imában kifejezhető majd az öröme. Az anya, Erzsébet is megtisztelve érzi magát, hogy gyermeket várhat. Hálát érez Isten iránt, mert ígéretet és ajándékot kapott Tőle. Boldogságáról tesz tanúságot, amikor Jézus anyja, Mária meglátogatja őt, és együtt erősödik hitben a két kismama. Ez a sokféle érzelmek megszólíthatja és előre viheti a gyermeket, hiszen a váratlan eseményekre való reakció, a félelemmel keveredő kíváncsiság és az örömteli meglepetés tudatos átélése is fontos a gyermek számára érzelmi fejlődése során.

2.4 Az Istenhez tartozás megélése kisgyermekkorban – A gyermek és az istentisztelet élménye

A hit gyakorlásának formái többféleképpen lehetnek jelen egyházi óvodáink életében. Ideális esetben a családi vallásos nevelés kiegészítése lenne az óvodai hitéleti nevelés, a valóságban azonban igen különböző háttérből érkező gyermekekkel találkozunk. Nem ritkán az első élményeik az imádsággal, bibliai történetekkel kapcsolatosan az óvodához kötődnek.

A hittanoktatás az óvodás gyermek életében még nem iskolai értelemben vett tanítás, sokkal inkább egyfajta hitre vezetés. Ennek célja Isten szeretetének, a Hozzá tartozásnak, a közösségi érzésnek a megtapasztalása. A gyermek benyomásokon keresztül érzékeli mindezt, s közben megismerkedik a keresztyén értékrenddel és hagyománnyal. Az egyházi óvodákban a nevelési programba beépített hittan foglalkozás, áhítat segíti a harmonikus lelki fejlődést, a bibliai történetek, énekek, imádságok, ünnepek, szokások, rítusok segítségével biztonságos érzelmi légkör kialakítására, a hittanoktató, ill. az óvodapedagógus személyén keresztül az Isten iránti gyermeki bizalom kiépítésére nyílik lehetőség.³²

Hogyan lehet ma jelen a kisgyermek a templomban? Keresni kell az alkalmat arra, hogy a mi gyermekeinknek se legyen idegen hely az Isten háza, hiszen nagyon sokat kapnak az istentiszteleten való részvétellel. Míg a felnőttek számára külön feladat, hogy az istentiszteletre lelkiileg megérkezzenek, addig az óvodások számára adott a kíváncsiság, az alkalom titokzatossága. Érdekes számukra a lelkész öltözéke, a liturgia énekei, szimbólumai, sok-sok felfedezni valót találnak. Egy egyszerű,

³⁰ Cole, Michael – Cole, Sheila R.: *Fejlődéslélektan*, Osiris Kiadó, Budapest, 1998, 409.

³¹ Szabóné László Lilla: *A gyermekteológia vizsgálata a kisgyermekes keresztyén családok életében – PhD értekezés*, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Doktori Iskola, Budapest, 2015, http://corvina.kre.hu:8080/phd/Szabone_Laszlo_Lilla_Gyermek-teologia.pdf, 129–131. (Letöltés: 2021. október 7.)

³² Kovács – Mátrai: *Óvodáskorú gyermekek katekézise a gyülekezetben és az óvodákban*, 135.

rövid, ünnepélyes alkalom, amely hatással van minden érzékszervükre, közvetíti Krisztus szeretetét feléjük. A felnőttek és gyermekek együttes részvételével egy közös ünnepé válik az istentisztelet.³³ Az istentiszteleten résztvevőként átéljük az ünnepet, a Feltámadottal való találkozás élményét, az elfogadottságot és a közösség ajándékát. Fontos a gyermek számára, hogy ne csak külön gyermek-alkalmakon vehessen részt, hanem a felnőttekkel, a szüleivel együtt átélhesse mindezt. A spirituális fejlődést segíti, ha a gyermek a szüleivel együtt tölt minőségi időt Isten jelenlétében, és így az érzékelés, a tapasztalat szintjén találkozik azzal, mit jelent keresztyénnek lenni. Erre alkalmas a családi istentisztelet több generáció közös felkészülésével, aktív részvállalásával.³⁴

A közös éneklés és a zene fontos eszköz a kisgyermek rítusban való részvételében. Ebben az életkorban már részt tud venni zenés foglalkozásokon, formálódik az éneklés és a ritmusérzék. Örömet leli a mondókaszerű ismétlésben, a ritmust kísérő hangszeres játékban, a mutogatással kísérhető, egyszerű énekekben. Az ének és a zene a kapcsolatteremtés egyetemes eszköze, amely különbségeket is áthidalva mindenkit megérinthet.³⁵

2.5 Az imádság átélése, jelentősége – Az imádságra nevelés

Az imádság olyan ajándék és erőforrás, amelyet úgy adhatunk át leginkább, ha magunk is imádkozunk a gyermekkel. Sajnos a legtöbb gyermek nem tanul meg imádkozni a szülői házban, így még nagyobb a felelősségünk abban, hogy továbbadjuk-e ezt a kincset. Török István így beszél arról, hogy mire nevel az imádság:

„Az imádság az a lelki vigyázzállás, amelyben magatartásunk tisztul, vétkek megbánására, mulasztások jóvátételére, alázatra, türelemre, megbocsátásra, bizalomra nevelődünk, felebaráti segítségre alkalmassá válunk, vagyis amelyben Isten akarata formát ölt bennünk. A magunk revíziója megy végbe az imádkozásban.”³⁶

Több célkitűzésünk lehet, amikor kisgyermekeket imádkozni tanítunk: az imádkozás iránti lelki igény és készség kifejlesztése, a lelki élet gyakorlásához szükséges szókincs elsajátítása, és az imádkozás külső jegyeinek begyakorlása.

Élményszerű lehetőségeket biztosítva meg kell tanítanunk a kisgyermekeket a csendben létre. A kisgyermeknek időre, lassú tempóra van szüksége az élmények feldolgozásához. Elfogadó, szeretetteljes környezetben, a védettség légkörében élheti át Isten közelségét. Annak az Istennek a közelségéről szerezhet tapasztalatot, Aki soha nem küldi el őt időhiányra hivatkozva. Sokat jelent számára már egyáltalán az offline kommunikáció, a személyes beszéd, a szemtől szemben találkozás is. A gyermeknek azt kell megtapasztalnia, hogy a felnőtt teljes figyelmével jelen van. Ennek a kölcsönös értő figyelemnek az élménye és a megtanulása vezet ahhoz a tapasztalathoz, hogy Isten jelen van, figyel rá, amikor imádkozik.

Nagyon fontos szerepet töltenek be a kötött szövegű imádságok, amelyeket a rítus részeként mondunk el, pl. az áhítat elején, végén, étkezéskor. Ilyen a Miatyánk vagy a hagyományos reggeli-esti imádságok. Ezek az imák a közösség megélésének, az identitástudat fejlesztésének, a közösségbe tartozás megtanításának eszközei. Különösen fontos a kisgyermek életében az esti imádság. Az oltalomkérés és a napra való közös visszatekintés az Isten szeretetébe való elrejtettség békéjét adja számára. A kötött imádságok mellett segítenünk kell a gyermekeket abban is, hogy élményeiket, kéréseiket, aggodalmaikat saját szavakkal mondják el az imádságban.

A rácsodálkozás képessége segíti az óvodás gyermek imádságra nevelését. Ehhez kapcsolódva segíthetünk megtalálni az imádság szavait, amikor a felfedezett szépségek mögött rámutatunk a Teremtőre, vagy a közösen átélteket megköszönjük Istennek. Ezzel alapot adunk egy olyan vi-

³³ Uo. 136–137.

³⁴ Uo. 132–133.

³⁵ Uo. 131.

³⁶ Török István: *Dogmatika*, Free University Press, Amsterdam, 1985., 239.

láglatáshoz, amely számol a láthatón túl Isten jelenlétével, és egy olyan istenképhez, amely a szerető és ajándékozó Istent ragadja meg.

A hálaimák mellett helye van a kérő és vészhelyzetben elmondott imádságnak is. Jó, ha érzi a gyermek, hogy mindig bizalommal fordulhat Istenhez. Ám nem engedhetjük, hogy az imák csak erre korlátozódjanak, mert a gyermek könnyen azonosítja az imádságot egyfajta kívánságlistával, ami pedig sokkal több annál.³⁷

Figyelembe kell vennünk, hogy az imádság felfogását is meghatározza a gyermek mágikus gondolkodása. Úgy gondolja, minden mindenre hat, s a külső körülmények megtartása esetén elvárhatja Istentől, hogy neki közvetlenül válaszoljon és kívánságai szerint alakítsa a világot. Ez a gondolkodás az óvodás korban természetes. Fontos azonban, hogy anélkül, hogy folyton helyreigazítanánk a gyermeket ebben, mi hangsúlyozzuk: Isten jó, jót akar nekünk. Ha a mágikus imádságfelfogás nem szorul vissza az idő múlásával, akkor a gyermeket megrázó csalódások érik és felhagy az imádkozással.³⁸ Segíthetünk azzal, hogy bővítve az ima tartalmát, erőt kérünk a megküzdéshez, segítő embereket a passzív várakozás helyett.

Ahogy Jézus elsősorban saját példáján keresztül tanított imádkozni, a pedagógus is a saját imádságával nevel a legtöbbet. A tény, hogy ő megszólítja Istent, az ima atmoszférája, szempontjai, témái mind nevelnek az imádkozásra. Ez az emberi tényező a személyes példa, a forrás pedig a Szentlélek ajándéka, igazán ő nyitja meg az ajkunkat az imára. A kisgyermeknek ez sokkal könnyebben megy, mint a felnőtteknek, mert számukra ez természetes beszélgetés Istennel, a Vele való kapcsolatot a mi példánkat látva sokkal természetesebbnek veszik, mint a hitben éppen elinduló felnőttek.

Az imádság fontos változásokat idézhet elő a gyermekben. Aki imádkozik és a mennyei kommunikál, az másként kommunikál a földdel is. Az imádkozó ember szerényen erős lesz, mert Isten kontrollja alá helyezve magát, jobban látja határait és lehetőségeit. Az imádkozó gyermek Istennek hálás azért, amije van, és ez tartást és nyugalmat ad neki. Az imádkozó gyermek megtanulja, hogy Isten szavainkat, tetteinket is látja, így igazmondó, őszinte és megbízható lesz. Másokért imádkozva érzékennyé válik mások problémáira. Bár a kisgyermek gondolkodása énközpontú, hívhatjuk közbenjáró imádságra is, azokért, akiket szeret, akik segítségre szorulnak. Ha pedig felszabadultan, helyreigazítások nélkül gyakorolhatja az imádságot, akkor ezzel beszélni is tanul, egyéni nyelvezete is formálódik.

A gyermekek szüleikkel vagy nevelőikkel együtt imádkozva meglátják, hogy számukra fontos emberek helyet adnak Istennek az életükben. Csak így, a mindennapok tapasztalataival alakul ki az a hitük, hogy az imádság fontos, és az ő életükben is ajándék az Istennel töltött idő.³⁹

2.6 Éntudat, énejlődés, önértékelés – „Isten ismer téged és megszólít!”

Keresztelő Jánost már születése előtt kiválasztja, kijelöli Isten egy fontos feladatra. Tudatja nevét és küldetését is édesapjával, Zakariással. Az üzenet – Isten név szerint ismer, fontos vagy neki, téged is megszólít és veled is találkozni akar – mélyen érintheti a kisgyermeket, aki folyamatosan előre halad az éntudat formálódásában.

A születéstől a kisgyermekkor felé haladva, az anya-gyermek szimbiózisból kilépve az egészségesen fejlődő gyermek lassan önálló személyiséggé fejlődik. Az énejlődés során a két-három éves gyermeknek kialakul a belső képe a külvilágról, az érzelmi tárgyállandóság képességével akkor is bízik már édesanyjában, ha nem látja, tud várni rá, és önmagát különállónak éli meg.⁴⁰ Kialakul éntu-

³⁷ Kovács – Mátrai: *Óvodáskorú gyermekek katekézise a gyülekezetben és az óvodákban*, 123–129.

³⁸ Németh, Dávid: *Hit és nevelés – Valláslélektani szemléletmód a mai valláspedagógiában*, KRE Hittudományi Kara, Budapest, 2002., 172–173.

³⁹ Fodorné: *A katechézis kommunikációs problémái*, 102–104.

⁴⁰ Szabóné László Lilla: *A gyermekteológia vizsgálata a kisgyermekes keresztyén családok életében – PhD értekezés*, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Doktori Iskola, Budapest, 2015, http://corvina.kre.hu:8080/phd/Szabone_Laszlo_Lilla_Gyermek-teologia.pdf, 112, (Letöltés: 2021.október 7.)

data, tudatosul benne, hogy ő egy individuum. Kialakítja saját attitűdjét, cselekvéseinek formáját. Kialakul a testsémája – megérti, hogy a testrészei hozzá tartoznak, mozgását kontrollálja.⁴¹

Döntő szerepe van az éntudat kialakulásában az interperszonális kapcsolatoknak. Két éves kor után a verbális kommunikáció kialakulásával kiszélesedik a gyermek kapcsolatköre. Erőteljessé válik az utánzás, a gyermek beépíti a mintákat a magatartásába. A harmadik év elején már nemcsak átvesz énmintákat, hatalmat is kíván gyakorolni mások fölött. Az én tudatossá válik, beszédmódja egyes szám első személyű lesz.⁴²

A gyermek önértékelésében, abban, hogy mennyire bízik magában, nagy szerepet játszik közvetlen környezete. Következetes elvárásokra van szükség ahhoz, hogy a gyermek magabiztossá válhasson döntéseiben. A kiszámíthatatlan elvárások és a túlszabályozás is oda vezet, hogy a gyermek bizonytalanná válik, önbecsülése csökken, a megnyirbált öntudat szégyenérzetet hoz.⁴³

Részünkről a személyes figyelem, a bátorítás és a következetesség az, amire a gyermeknek szüksége van, és amivel egy olyan Istenről tanúskodunk számára, Aki őt ismeri, elfogadja, feltétel nélkül szereti gyermekként, az ő sajátos adottságaival és élethelyzetében. Ezzel a hozzáállással megerősítjük a gyermeket az elindulásban, bátorítjuk az új dolgok kipróbálásában, így segíthetjük kezdeményező-készségének és kitartásának formálódását.

Felhasznált irodalom

BARTHA, Tibor (szerk.): *Keresztyén Bibliai Lexikon*, Kálvin Kiadó, Budapest, 1993.

COLE, Michael – COLE, Sheila R.: *Fejlődéslélektan*, Osiris Kiadó, Budapest, 1998.

FODORNÉ Nagy Sarolta: *A katechézis kommunikációs problémái*, Kálvin Kiadó, Budapest, 1996.

KOCSIS, Imre: *Lukács evangéliuma*, Szent István Társulat, Budapest, 1995.

KODÁCSY-SIMON Eszter – SZABÓNÉ László Lilla: A kisgyermek a családban, in: Siba Balázs – Szabóné László Lilla – Pángyánszky Ágnes (szerk.): *Együtt a hit útján – Gyülekezetpedagógiai kézikönyv*, Kálvin Kiadó, Budapest, 2019, 87–115.

KOVÁCS Barbara Luca – MÁTRAJ Marianna: Óvodáskorú gyermekek katekézise a gyülekezetben és az óvodákban, in: Siba Balázs – Szabóné László Lilla – Pángyánszky Ágnes (szerk.): *Együtt a hit útján – Gyülekezetpedagógiai kézikönyv*, Kálvin Kiadó, Budapest, 2019, 116–146.

NÉMETH, Dávid: *Hit és nevelés – Valláslélektani szemléletmód a mai valláspedagógiában*, KRE Hittudományi Kara, Budapest, 2002.

SCHWEITZER, Friedrich: *Vallás és életút – Vallási fejlődés és keresztyén nevelés gyermek- és ifjúkorban*, Kálvin Kiadó, Budapest, 1999.

SZABÓ, Csaba: Lukács evangéliuma, in: PECSUK, Ottó (szerk.): *Bibliaismereti kézikönyv*, Kálvin Kiadó, Budapest, 2004, 486–498.

SZABÓNÉ László Lilla: *A gyermekteológia vizsgálata a kisgyermekes keresztyén családok életében – PhD értekezés*, Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Doktori Iskola, Budapest, 2015, http://corvina.kre.hu:8080/phd/Szabone_Laszlo_Lilla_Gyermeckteologia.pdf

TÖRÖK István: *Dogmatika*, Free University Press, Amsterdam, 1985.

⁴¹ Murányi-Kovács Endréné – Kabainé Huszka Antónia: *A gyermekkori és a serdülőkori személyiségzavarok pszichológiája*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1988, 60.

⁴² Murányi-Kovács – Kabainé: *A gyermekkori és a serdülőkori személyiségzavarok pszichológiája*, 61.

⁴³ Fodorné: *A katechézis kommunikációs problémái*, 35.

III.
SZEMPONTOK ÉS FELADATOK
KERESZTELŐ JÁNOS SZÜLETÉSE TÖRTÉNETÉNEK
FELDOLGOZÁSÁHOZ

Valláspedagógiai kapcsolódás a témához:

A történet fókusz: Isten figyel ránk és meghallgatja imádságainkat. Fontosak vagyunk neki, ezért megajándékoz bennünket szeretettel és családtagokkal.

A kisgyermek világához a következő pontokon kapcsolódhatunk a történettel:

1. Biztonságérzet a családban – „Ajándékként érkeztem!”

Keresztelő János születésének története egy érzelmekben, vágyakban gazdag világba visz minket. Zakariás, az apa egészen személyes kérésére érkezik válasz Istentől, hiszen családért, gyermekkaldásért könyörgött. Az édesanya, Erzsébet különleges meglepetésben és örömben Mária, majd a rokonok, a szomszédok is osztoznak. Közvetlenül, az érzelmek szintjén szólítja meg a gyermeket az anyai és apai érzésekkel, és a gyermek érkezésével való szembesülés. Ebben a közegben van biztonságban a gyermek, amelyben tudhatja: „Ajándékként érkeztem!”. Fontos, hogy ebben megerősítsük a gyermeket a történeten keresztül. A bensőséges szülő-gyermek kapcsolatot és a szülő tiszteletének megalapozását is segíthetjük azzal, ha a gyermek úgy gondol a szüleiére, mint akik Istentől kapták a gyermeket és a gyermeknevelés lehetőségét, feladatát.

2. A család és a családi vallásos szocializáció

A megígért és megszületett gyermeket, Jánost egy érte imádkozó, a hit gyakorlásában aktív családban látjuk. A gyermek számára ma is a család az a közeg, amelyben alapvető tanulási folyamatai elindulnak. Itt ismeri meg a szeretetet és a kötődést, a társadalom alapvető normáit, értékeit, az őt körülvevő világ szimbólumrendszerét, és innen indul a vallásos szocializációja is. Implicit vallásos nevelésnek nevezhetjük azt a folyamatot, amelyben a gyermek már koragyermekkorától megtapasztalja, hogy biztonságban van, ő maga értékes. Az ehhez kapcsolódó élményei megalapozzák pozitív istenképét és vallási beállítódását. Ebben a folyamatban a gyermekben bizalom ébred önmaga és a világ iránt. Ha pedig mindez egy vallás szimbólumrendszerével, a család hitének gyakorlásával kapcsolódik össze, akkor explicit vallásos nevelésről is beszélhetünk. Ez kisgyermekkorban leginkább a család szokásrendszerén, a családi rituálékon keresztül valósul meg. A rituálék jó eszközök arra, hogy generációk adják át egymásnak értékeiket, céljait, viselkedési mintáikat. A gyermek itt a vallás tartalmi és formai dimenziójával is találkozik. Az ismétlés biztonságot ad számára, és hordozza a tanulás és az azonosulás lehetőségét.

3. Az Istenhez tartozás megélése kisgyermekkorban – A gyermek és az istentisztelet élménye

Zakariás a templomi szolgálat közben kapja az ígéretet Istentől. Fia, János egy olyan családba érkezik, amelyben természetes az Isten közelségének megélése a szent helyen is. Hogyan lehet ma jelen a kisgyermek a templomban? Keresni kell az alkalmat arra, hogy a mi gyermekeinknek se legyen idegen hely az Isten háza, hiszen nagyon sokat kapnak az istentiszteleten való részvétellel. Míg a felnőttek számára külön feladat, hogy az istentiszteletre lelkiileg megérkezzenek, addig az óvodások számára adott a kíváncsiság, az alkalom titokzatosága. Érdekes számukra a lelkész öltözéke, a liturgia énekei, szimbólumai, sok-sok felfedezni valót találnak. Egy egyszerű, rövid, ünnepélyes alkalom, amely hatással van minden érzékszervükre, közvetíti Krisztus szeretetét felénk. A felnőttek és gyermekek együttes részvételével egy közös ünneppé válik az istentisztelet.

4. Az imádság átélése, jelentősége – Az imádságra nevelés

Isten ígérete a gyermekről válasz Zakariás és Erzsébet imádságára. Olyan történet áll előttünk, amelyben mind a hétköznapi életben, mind az istentiszteleti szolgálatban imádkozó emberekkel találkozunk. Több célkitűzésünk lehet, amikor kisgyermekeket imádkozni tanítunk: az imádkozás iránti lelki igény és készség kifejlesztése, a lelki élet gyakorlásához szükséges szókincs elsajátítása, és az imádkozás külső jegyeinek begyakorlása. Élményszerű lehetőségeket biztosítva meg kell tanítanunk a kisgyermekeket az életkorához és egyéniségéhez mért csendben léte. A kisgyermeknek időre, lassú tempóra van szüksége az élmények feldolgozásához. Elfogadó, szeretetteljes környezetben, a védettség légkörében élheti át Isten közelségét. Annak az Istennek a közelségéről szerezhet tapasztalatot, aki soha nem küldi el őt, időhiányra hivatkozva. Sokat jelent számára már egyáltalán az offline kommunikáció, a személyes beszéd, a szemtől szemben találkozás is. A gyermeknek azt kell megtapasztalnia, hogy a felnőtt teljes figyelmével jelen van. Ennek a kölcsönös értő figyelemnek az élménye és a megtanulása vezet ahhoz a tapasztalathoz, hogy Isten jelen van, figyel rá, amikor imádkozik.

5. Öröm és meglepetés átélése – az érzelmek kifejezése, fontossága

Keresztelő János születése egy rendkívül érzelmgazdag történetben áll előttünk. Találkozunk egy házaspár mély hitével, Isten iránti tiszteletével, szeretetével. Kiderül, hogy imádságaik személyes, családra való vágyukat is megfogalmazzák. Zakariást kettős meglepetés éri a történet kezdetén: ő végezheti a tömjénáldozatot a templomban, amit életében csak egyszer tehet meg, ráadásul angyal szólítja meg a szolgálat közben. Meglepetését kétségek övezik, alig tud hinni a szónak. Különös lehetett számára a néma várakozás a gyermek születéséig, és csak hálaénekben, imában kifejezhető majd az öröme. Az anya, Erzsébet is megtisztelve érzi magát, hogy gyermeket várhat. Hálát érez Isten iránt, mert ígéretet és ajándékot kapott Tőle. Boldogságáról tesz tanúságot, amikor Jézus anyja, Mária meglátogatja őt, és együtt erősödik hitben a két kismama. Ez a sokféle érzelmek megszólíthatja és előre viheti a gyermeket, hiszen a váratlan eseményekre való reakció, a félelemmel keveredő kíváncsiság és az örömteli meglepetés tudatos átélése is fontos a gyermek számára érzelmi fejlődése során.

6. Éntudat, énefeldés, önértékelés – „Isten ismer téged és megszólít!”

Keresztelő Jánost már születése előtt kiválasztja, kijelöli Isten egy fontos feladatra. Tudatja nevét és küldetését is édesapjával, Zakariással. Az üzenet – Isten név szerint ismer, fontos vagy neki, téged is megszólít és veled is találkozni akar – mélyen érintheti a kisgyermeket, aki folyamatosan előre halad az éntudat formálódásában.

Fejlesztési lehetőségek a feladatok mentén:

A történet megértését szolgálják, illetve a rá való emlékezést segítik a kognitív célú feladatok: 1-6., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 30., 31.

A történet átélését a képek, a szereplőkkel történő azonosulást a beszélgetés és a feladatok segítik. A történet egy-egy etapjához való érzelmi viszonyulást segítik az alábbi feladatok: 1-6., 8., 10., 14., 17., 18., 19., 24., 26.

A feladattudatot, szabálytudatot, kitartást, a kezdeményezést, a finommotorikát pedig a következő feladatok segíthetik: 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 14., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 28., 29., 30., 31.

BIBLIAI IGEHELY: KERESZTELTŐ JÁNOS SZÜLETÉSE (LUKÁCS EVANGÉLIUMA 1,5–25; 1,39–45 ÉS 1,57–80)				
SOR-SZÁM	FELADAT	FELADAT-TÍPUS ÉS NEHÉZSÉGI FOK	KÉRDÉSEK A TÖRTÉNET, AZ ÜZENET FELDOLGOZÁSÁHOZ	TEOLÓGIAI MONDANIVALÓ, BÁTÓRÍTÓ ÜZENET
	TEMATIKUS KÉPEK A TÖRTÉNETHEZ		KÉRDÉSEK A TÖRTÉNET FELDOLGOZÁSÁHOZ	
1.	Zakariás és felesége, Erzsébet nagyon szerették Istent. Imádkoztak Istenhez azért is, hogy Isten adjon nekik egy kisgyermeket. Beszélgessek a képről!	Mi a válasz? képes átlagos	Miért imádkozott Zakariás és Erzsébet?	Isten meghallgatja az imádságot. Te is imádkozhatsz Istenhez!
2.	Zakariás pap volt. Éppen a templomban imádkozott, amikor eljött hozzá Gábiel angyal. Az angyal jó hírt hozott: Isten meghallgatta a sok imádságot és egy kislíut ad majd az idős házaspárnak. Beszélgessek a képről!	Mi a válasz? képes átlagos	Mivel volt Zakariás foglalkozása? Kivel találkozott a templomban? Milyen jó hírt kapott a templomban?	Isten angyala jó hírt hoz. Isten neked is meglepetést és örömet ad!
3.	Zakariás nem hitt az angyalnak. Valamilyen jelet kért, hogy biztos legyen abban, hogy az angyal igazat mondott. Az volt a jel, hogy megnémult, nem tudott beszélni és áldást mondani, amikor kijött a templomból. Beszélgessek a képről!	Mi a válasz? képes átlagos	Szerinted miért nem hitt Zakariás az angyalnak? Miből tudta meg, hogy az angyal igazat mondott?	Isten ígérete mindig beteljesül. Te is bízzál abban, hogy Isten rád is vigyáz, ahogyan megígérte!
4.	Zakariás és Erzsébet valóban kaptak egy kisbabát Istentől. Erzsébetnek már szép nagy volt a hasa, amikor kedves látogatója érkezett. A látogató Jézus édesanyja, Mária volt. Ő is kisbabát várt. Beszélgessek a képről!	Mi a válasz? képes átlagos	Ki látogatta meg Erzsébetet? Szerinted miről beszélgetett a két anyuka?	A gyermek és a család Isten ajándéka. Te is ajándék vagy a szüleid számára!
5.	Amikor megszületett Zakariás és Erzsébet kislíia, úgy nevezték el, ahogyan az angyal kérte: János lett a neve. A szomszédok és a rokonok együtt örültek a családdal. Beszélgessek a képről!	Mi a válasz? képes átlagos	Hogyan nevezték el Zakariás és Erzsébet kislíiát? Miért?	Együtt örülhetünk Isten ajándékának. Te is együtt örülhetsz a családdal és a testvéreddel, társaidal!
6.	Amikor elnevezték Jánosnak a kisgyermeket, Zakariás váratlanul megszólalt. Újra tudott beszélni. Először Istenhez szólt: Megköszönte a kislíiát és azt, hogy Isten nagyon szereti az embereket. Beszélgessek a képről!	Mi a válasz? képes átlagos	Mit mondott Zakariás, amikor újra beszélni kezdett?	Isten szeretetére háláadással, imádsággal válaszolhatunk. A te imádságodnak és énekednek is örül Isten!

7.	Zakariás és felesége, Erzsébet nagyon szerették Istent. Imádkoztak Istenhez azért is, hogy Isten adjon nekik egy kisgyermeket. Színezd ki a képet!	Színező átlagos	Miért imádkozott Zakariás és Erzsébet?	Isten meghallgatja az imádságot. Te is imádkozhatsz Istenhez!
8.	Zakariás pap volt. Éppen a templomban imádkozott, amikor eljött hozzá Gábrriel angyal. Az angyal jó hírt hozott: Isten meghallgatta a sok imádságot és egy kisfiút ad majd az idős házaspárnak. Színezd ki Zakariást a képen!	Színező átlagos	Mivel volt Zakariás foglalkozása? Kivel találkozott a templomban? Milyen jó hírt kapott a templomban?	Isten angyala jó hírt hoz. Isten neked is meglepetést és örömet ad!
9.	Zakariás nem hitt az angyalnak. Valamilyen jelet kért, hogy biztos legyen abban, hogy az angyal igazat mondott. Az volt a jel, hogy megnémult, nem tudott beszélni és áldást mondani, amikor kijött a templomból. Színezd ki a képet!	Színező átlagos	Szerinted miért nem hitt Zakariás az angyalnak? Miből tudta meg, hogy az angyal igazat mondott?	Isten ígérete mindig beteljesül. Te is bízzál abban, hogy Isten rád is vigyáz, ahogyan megígérte!
10.	Zakariás és Erzsébet valóban kaptak egy kisbabát Istentől. Erzsébetnek már szép nagy volt a hasa, amikor kedves látogatója érkezett. A látogató Jézus édesanyja, Mária volt. Ő is kisbabát várt. Színezd ki a képet!	Színező átlagos	Ki látogatta meg Erzsébetet? Szerinted miről beszélgetett a két anyuka?	A gyermek és a család Isten ajándéka. Te is ajándék vagy a szüleid számára!
11.	Amikor megszületett Zakariás és Erzsébet kisfia, úgy nevezték el, ahogyan az angyal kérte: János lett a neve. A szomszédok és a rokonok együtt örültek a családdal. Színezd ki a kisbabát és a táblát, amin a neve van!	Színező átlagos	Hogyan nevezték el Zakariás és Erzsébet kisfiát? Miért?	Együtt örülhetünk Isten ajándékának. Te is együtt örülhetsz a családdal és a testvéreddel, társaiddal!
12.	Amikor elnevezték Jánosnak a kisgyermeket, Zakariás váratlanul megszólalt. Újra tudott beszélni. Először Istenhez szólt: Megköszönte a kisfiát és azt, hogy Isten nagyon szereti az embereket. Színezd ki a képet!	Színező átlagos	Mit mondott Zakariás, amikor újra beszélni kezdett?	Isten szeretetére háláadással, imádsággal válaszolhatunk. A te imádságodnak és énekednek is örül Isten!
	Feladatok a ráhangolódáshoz és a történet feldolgozásához		Kérdések a történet, az üzenet feldolgozásához	Teológiai mondanivaló Bátorító üzenet
13.	Zakariás és felesége, Erzsébet nagyon szerették Istent. Imádkoztak Istenhez azért is, hogy Isten adjon nekik egy kisgyermeket. Rajzold be a saját családodat a házba!	Írányított színezés, rajzolás nehéz	Meséld el, milyen a ti otthonotok! Neked mi tetszik benne a legjobban? Kik vannak a te családotokban? Mit szeretsz játszani a testvéreddel, anyával és apával?	A gyermek és a család Isten ajándéka. Te is ajándék vagy a szüleid számára!

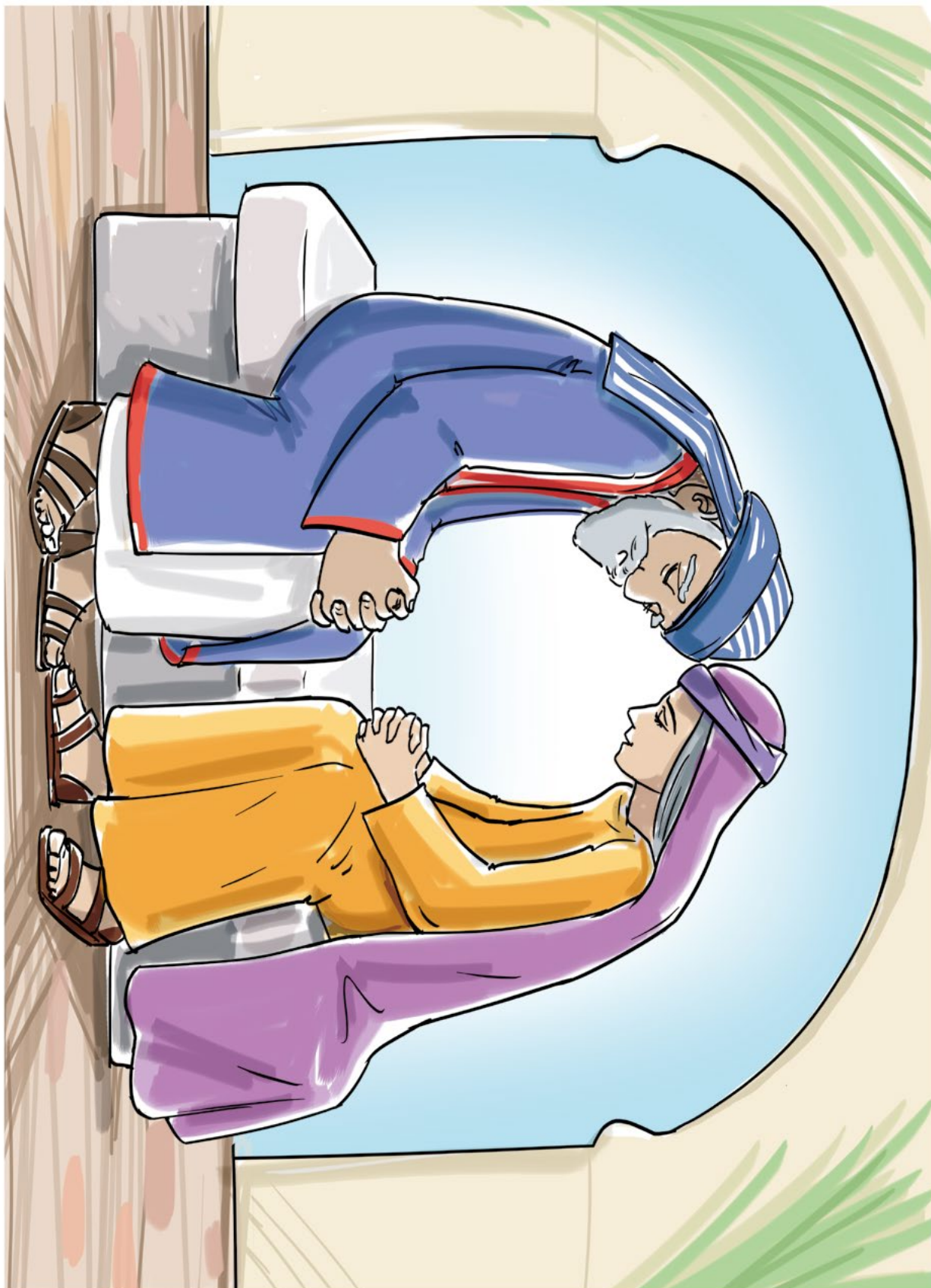
14.	Zakariás és felesége, Erzsébet nagyon szerették Istent. Imádkoztak Istenhez azért is, hogy Isten adjon nekik egy kisgyermeket. Mondd el, kiket látsz a képen! Színezd ki a gyerekeket!	Irányított színezés átlagos		
15.	Zakariás és felesége, Erzsébet nagyon szerették Istent. Imádkoztak Istenhez azért is, hogy Isten adjon nekik egy kisgyermeket. Kiket látsz a képen? Beszélgessek a képről!	Mi a válasz? képes átlagos		
16.	Zakariás és felesége, Erzsébet nagyon szerették Istent. Imádkoztak Istenhez azért is, hogy Isten adjon nekik egy kisgyermeket. Keresd meg a négy különbséget a két kép között!	Mi a különbség? nehéz	Miért imádkozott Zakariás és Erzsébet? Mit kértek Istentől? Te mikor szoktál imádkozni? Te mit kértél már Istentől imádságban?	Isten meghallgatja az imádságot. Te is imádkozhatsz Istenhez!
17.	Zakariás és felesége, Erzsébet nagyon szerették Istent. Imádkoztak Istenhez azért is, hogy Isten adjon nekik egy kisgyermeket. Te mit kérsz Istentől imádságban? Rajzold be a felhőbe!	Irányított színezés, rajzolás nehéz		
18.	Zakariás és felesége, Erzsébet nagyon szerették Istent. Imádkoztak Istenhez azért is, hogy Isten adjon nekik egy kisgyermeket. Te mit kérsz Istentől imádságban? Rajzold be a felhőbe!	Irányított színezés, rajzolás nehéz		
19.	Zakariás és felesége, Erzsébet nagyon szerették Istent. Imádkoztak Istenhez azért is, hogy Isten adjon nekik egy kisgyermeket. Mit kérnek a gyerekek Istentől imádságban? Beszélgessek a képről!	Irányított színezés, rajzolás átlagos		
20.	Zakariás pap volt. Istenhez imádkozott a templomban az emberekért. Amikor a templomba ment, papi ruhát viselt. Színezd ki mindegyik sorban azt a képet, amelyik különbözik a többitől!	Rajzos kakukktojás könnyű	Mit csinált Zakariás a templomban? Milyen volt Zakariás papi ruhája? Milyen a lelkész bácsi vagy a lelkész néni ruhája a templomban? Ti messze vagy közel laktok a templomhoz? Tudod, hogyan lehet oda eljutni? Kivel mentél már templomba? Emlékszel, mit énekelte a templomban?	A templom az a hely, ahol találkozhatunk Istennel. Róla tanulhatunk és hozzá imádkozhatunk. Te is imádkozhatsz és énekelhetsz a templomban! Te is örülhetsz vasárnap a templomban, amikor találkozol az ismerősökkel!

21.	Zakariás pap volt. Istenhez imádkozott a templomban az emberekért. Amikor a templomba ment, papi ruhát viselt. Melyik a református lelkész? Milyen az ő öltözetete? Beszélgetsetek a képről!	Mi a válasz? képes nehéz		
22.	Zakariás pap volt. Istenhez imádkozott a templomban az emberekért. Amikor a templomba ment, papi ruhát viselt. Mindig örült, amikor a templomba indult. Vezesd Zakariást a templomhoz!	Útvesztő átlagos		
23.	Zakariás pap volt. Istenhez imádkozott a templomban az emberekért. Amikor a templomba ment, papi ruhát viselt. Mindig örült, amikor a templomba indult. Vezesd a szülőket és a gyerekeket a templomhoz!	Útvesztő átlagos		
24.	Zakariás éppen a templomban imádkozott, amikor eljött hozzá Gabriel angyal. Az angyal jó hírt hozott: Isten meghallgatta a sok imádságot és egy kisfiút ad majd az idős házaspárnak. Rakd ki a képet a darabokból!	Puzzle átlagos	Milyen meglepetés érte Zakariást a templomban? Hogyan jelezte Zakariás az embereknek, hogy nem tud beszélni? Milyen meglepetés ért mostanában? Min csodálkoztál legutóbb? Meséljetek történeteket arról, hogy úgy meglepődtek, hogy szóhoz sem jutottatok!	Isten ígérete mindig beteljesül. Te is bízzál abban, hogy Isten rád is vigyáz, ahogyan megígérte!
25.	Zakariás éppen a templomban imádkozott, amikor eljött hozzá Gabriel angyal. Az angyal jó hírt hozott: Isten meghallgatta a sok imádságot és egy kisfiút ad majd az idős házaspárnak. Ki az, aki meglepetést hozott Zakariásnak? Kösöd össze a kis vonalakat és színezd ki ragyogó színnel az angyalt!	Írányított színezés átlagos		
26.	Zakariás nem hitt az angyalnak. Valamilyen jelet kért, hogy biztos legyen abban, hogy az angyal igazat mondott. Az volt a jel, hogy megnémult, nem tudott beszélni és áldást mondani, amikor kijött a templomból. Keresd meg és karikázd be a nagy képen, amit a kis keretekben látsz!	Mi a válasz? képes nehéz		
27.	Amikor megszületett Zakariás és Erzsébet kisfia, úgy nevezték el, ahogyan az angyal kérte: János lett a neve. A szomszédok és a rokonok együtt örültek a családdal. Ma is örülünk, amikor kisbabát hoznak a templomba. Keresd meg a négy különbséget a két kép között!	Mi a különbség? nehéz	Te voltál már keresztelelőn? Kikkel találkoztál ott? Ti mikor ültetek ünnepi asztalhoz a családdal? Te mit segítettél már, amikor ünnepre, vendégségre készültetek?	Együtt örülhetünk Isten ajándékának. Te is együtt örülhetsz a családdal és a társaidal!

28.	Amikor megszületett Zakariás és Erzsébet kislánya, úgy nevezték el, ahogyan az angyal kérte: János lett a neve. A szomszédok és a rokonok együtt örültek a családdal. Te milyen ünnepen vettél már részt? Azt a képet színezd ki!	Irányított színezés átlagos		
29.	Amikor elnevezték Jánosnak a kisgyermekét, Zakariás váratlanul megszólalt. Megköszönte a kislányt Istennek. Azt mondta, hogy amikor a kislány megnő, segít majd valakinek, Akit már mindenki vár. Az a valaki olyan erős lesz, és olyan sokat fog segíteni az embereknek, mint a fényes nap. Kösd össze a pontokat és színezd ki a napot a képen!	Számokból rajz nehéz	Mit mondott Zakariás, amikor újra beszélni tudott? Te mit szeretsz énekelni? Te mit köszöntél már meg Istennek?	Isten szeretetére háláadással, imádsággal válaszolhatunk. A te imádságodnak és énekednek is örül Isten!
30.	Amikor János felnőtt, hívta az embereket, hogy figyeljenek Jézusra. Megkeresztelte őket vízzel. Keresztelő Jánosnak nevezték felnőtt korában. Színezd ki a vizet a képen!	Irányított színezés átlagos	Láttál már keresztelést? Kik voltak ott? Mi történt? Kérdezd meg a szüleidet, hogy téged már megkereszteltek-e! Ha igen, kérd meg őket, hogy meséljenek neked erről!	A keresztelés azt jelenti, hogy Istenhez tartozunk. Te is Istenhez tartozol! Ő téged is szeret!
31.	Isten gyermeket adott Zakariásnak és Erzsébetnek. A gyermek neve János lett. Színezd ugyanolyanra az egyforma képeket!	Keresd a páriát! Képes könnvű	Miért imádkozott sokat Zakariás és Erzsébet? Mit kértek Istentől? Kivel küldte Isten a jó hírt Zakariásnak? Milyen ajándékot adott Isten Zakariásnak és Erzsébetnek? Hogyan nevezték el a kisgyermekét? A te nevedet ki választotta ki? Kérdezd meg a szüleidtől, miért választották neked ezt a nevet!	Isten gyermekkel ajándékozta meg Zakariást és Erzsébetet. A te családod is Isten ajándéka! Te is ajándék vagy a szüleid számára!

IV. FELADATOK RAJZAI

Keresztelő János – 1. feladat
Beszélgetsetek a képről!

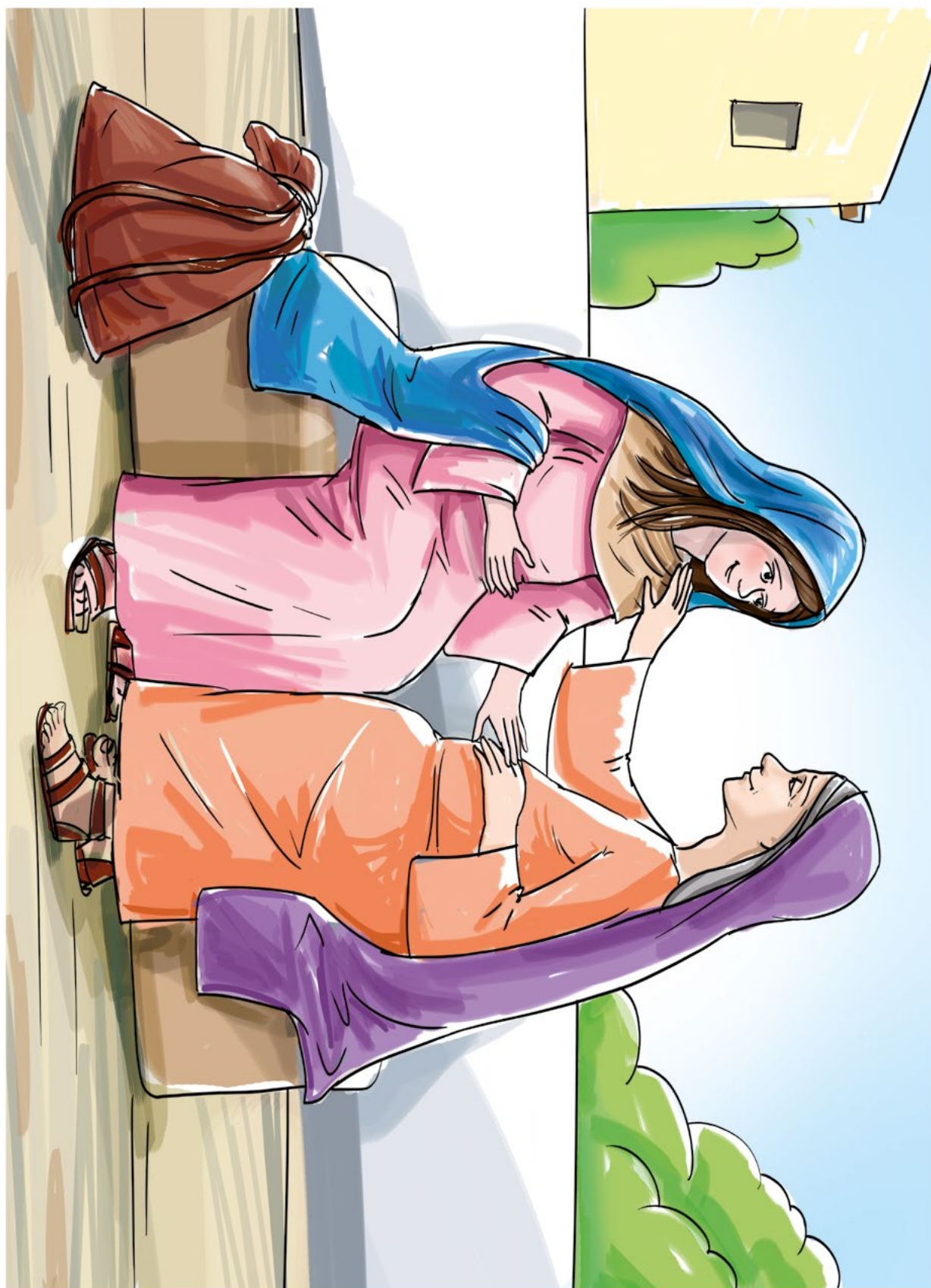
Keresztelő János – 2. feladat
Beszélgetsetek a képről!

Keresztelő János – 3. feladat
Beszélgetsetek a képről!

Keresztelő János – 4. feladat
Beszélgetsetek a képről!

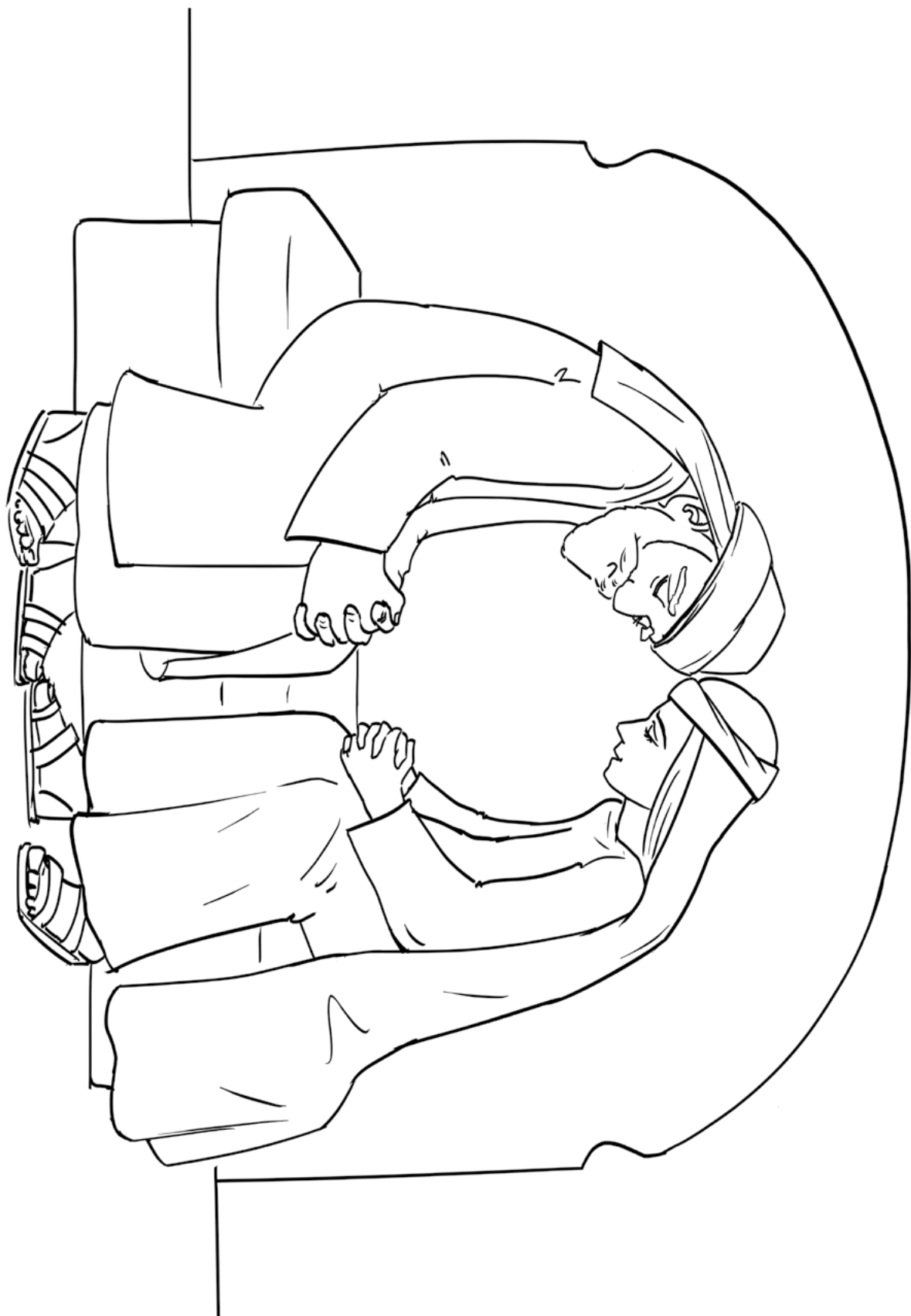
Keresztelő János – 5. feladat
Beszélgetsetek a képről!

Keresztelő János – 6. feladat
Beszélgetsetek a képről!

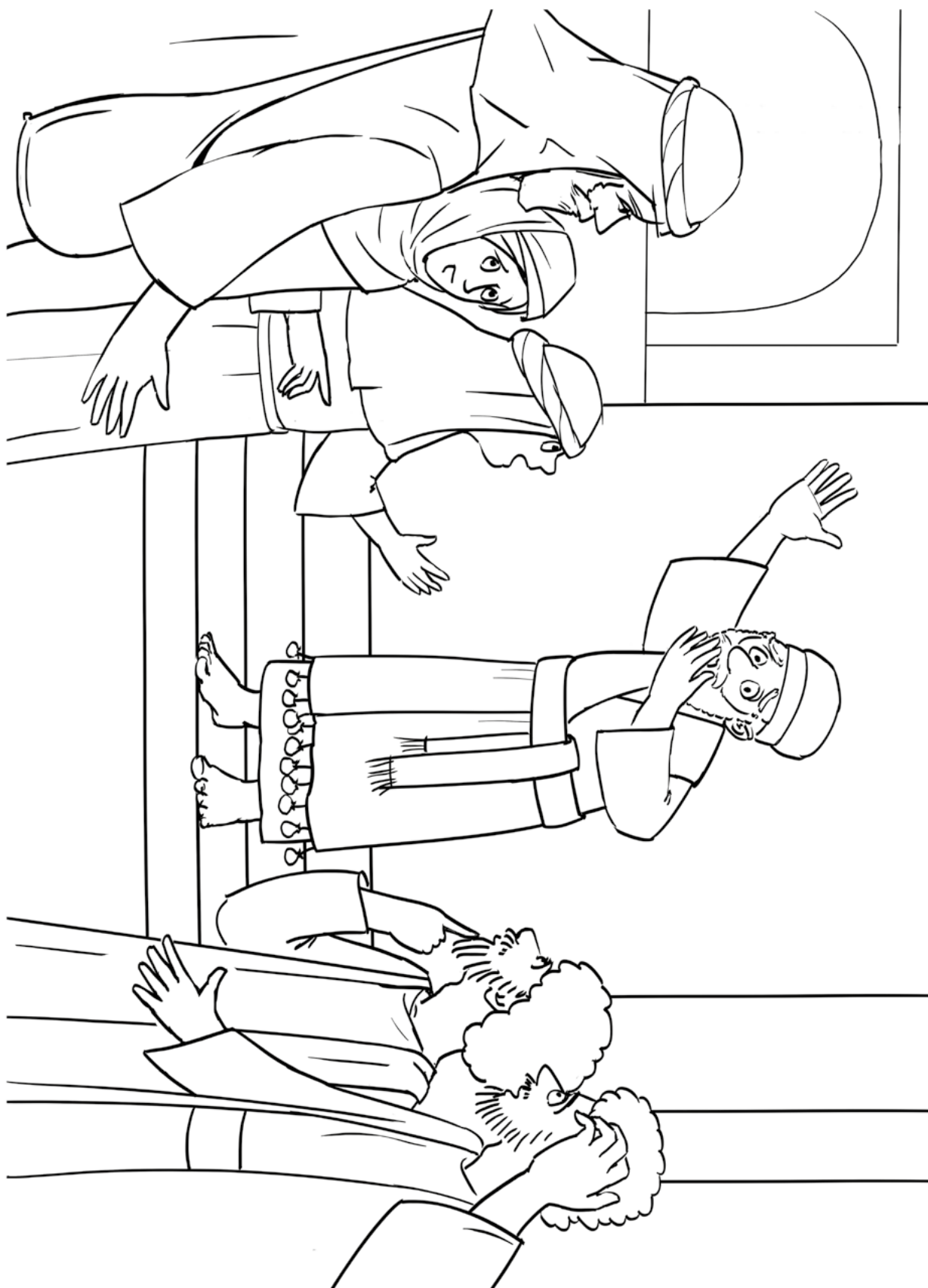
Keresztelő János – 7. feladat
Színezd ki a képet!

Keresztelő János – 8. feladat
Színezd ki a képet!

Keresztelő János – 9. feladat
Színezd ki a képet!

Keresztelő János – 10. feladat
Színezd ki a képet!

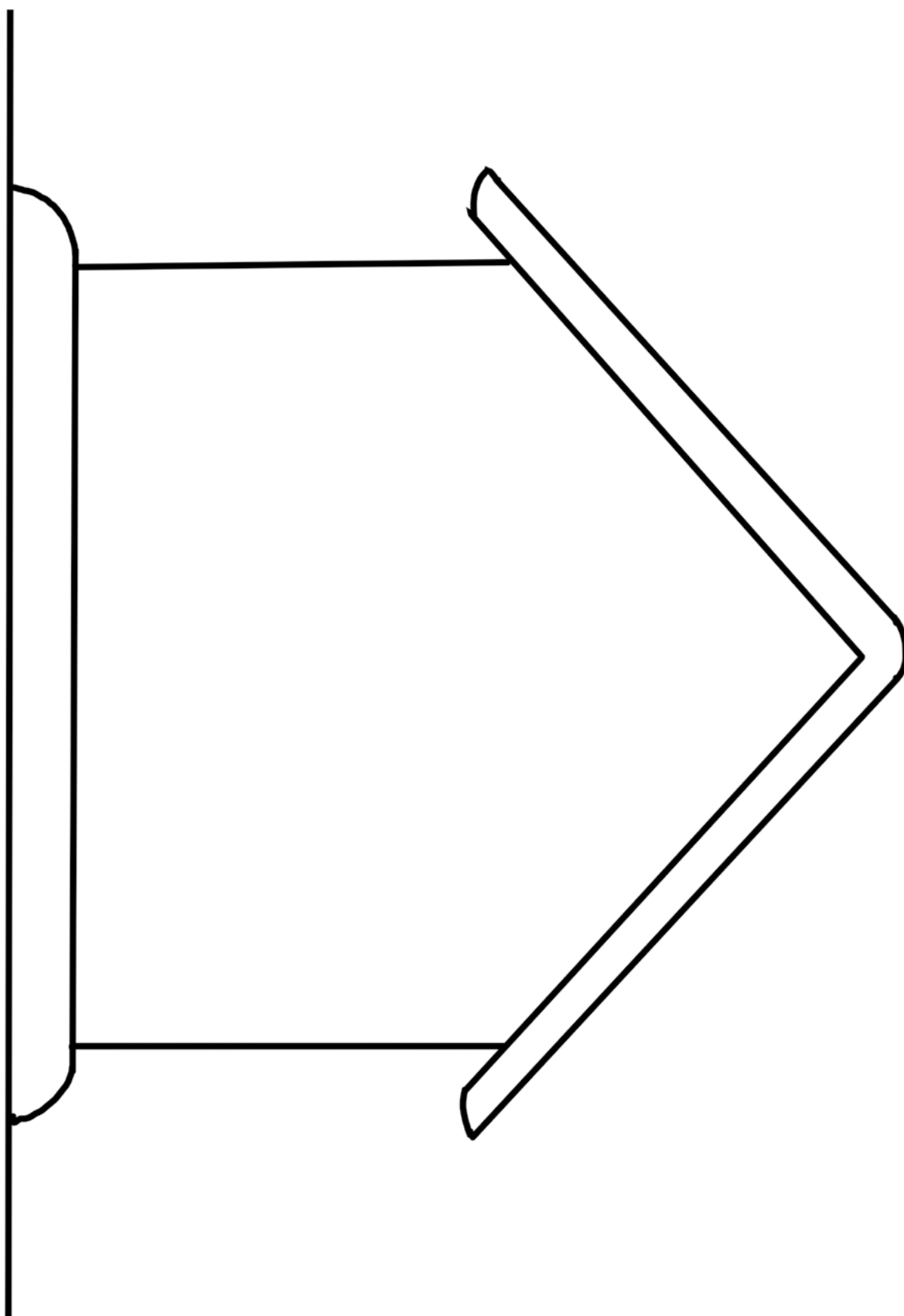
Keresztelő János – 11. feladat
Színezd ki a képet!

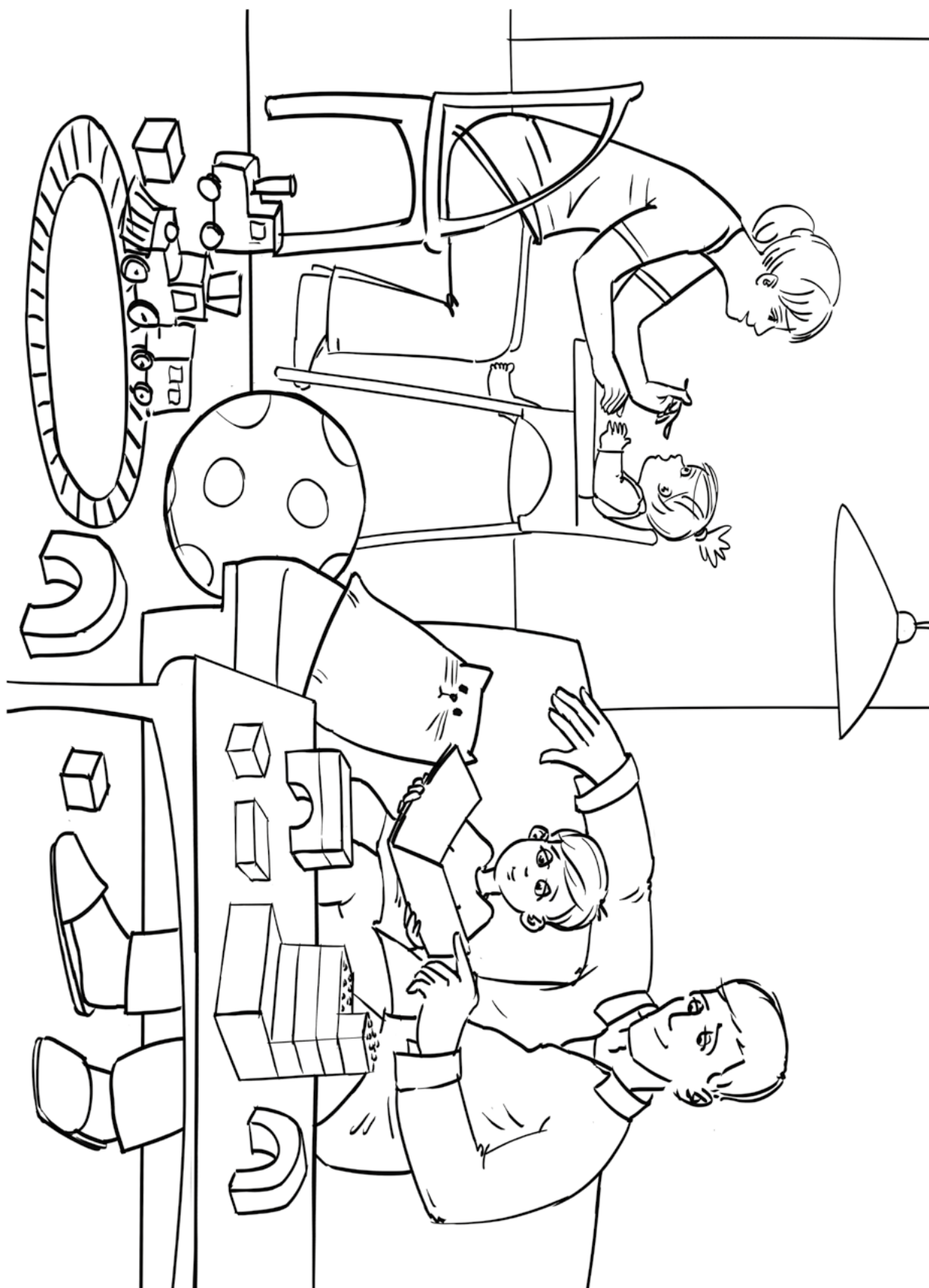
Keresztelő János – 12. feladat
Színezd ki a képet!

Keresztelő János – 13. feladat
Rajzold be a saját családodat a házba!

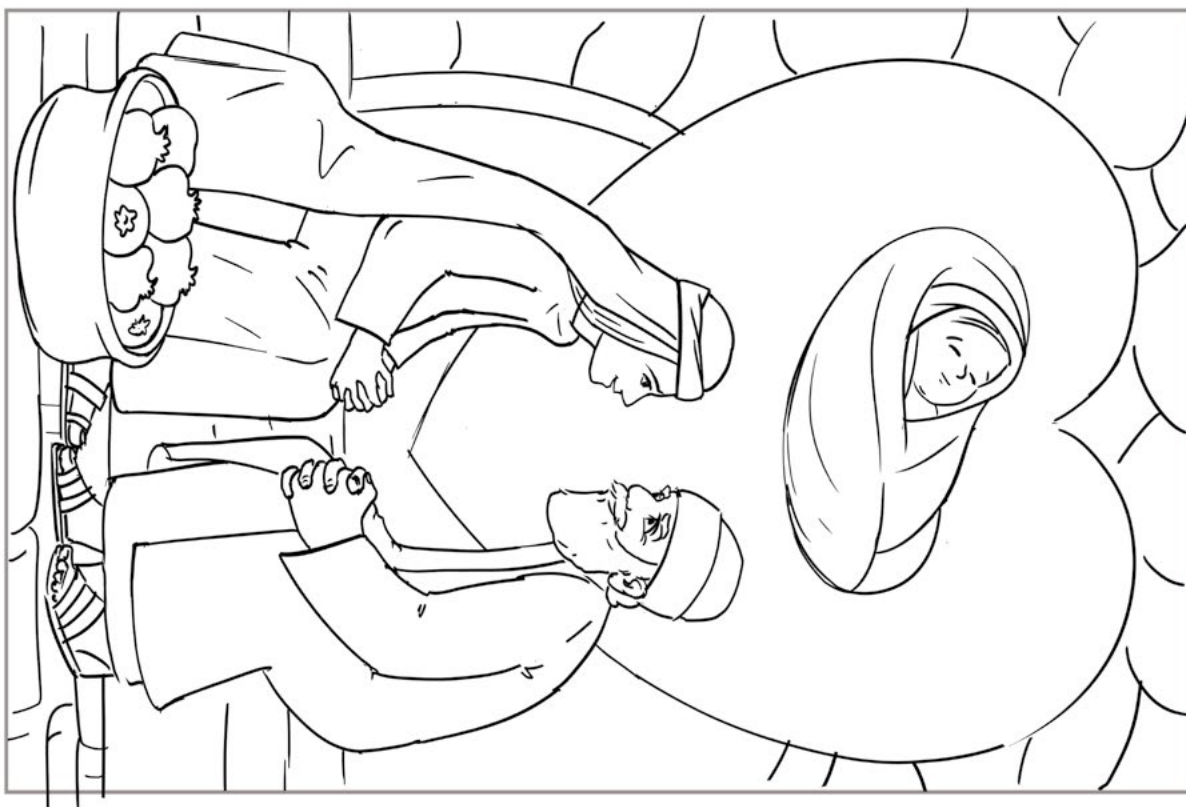
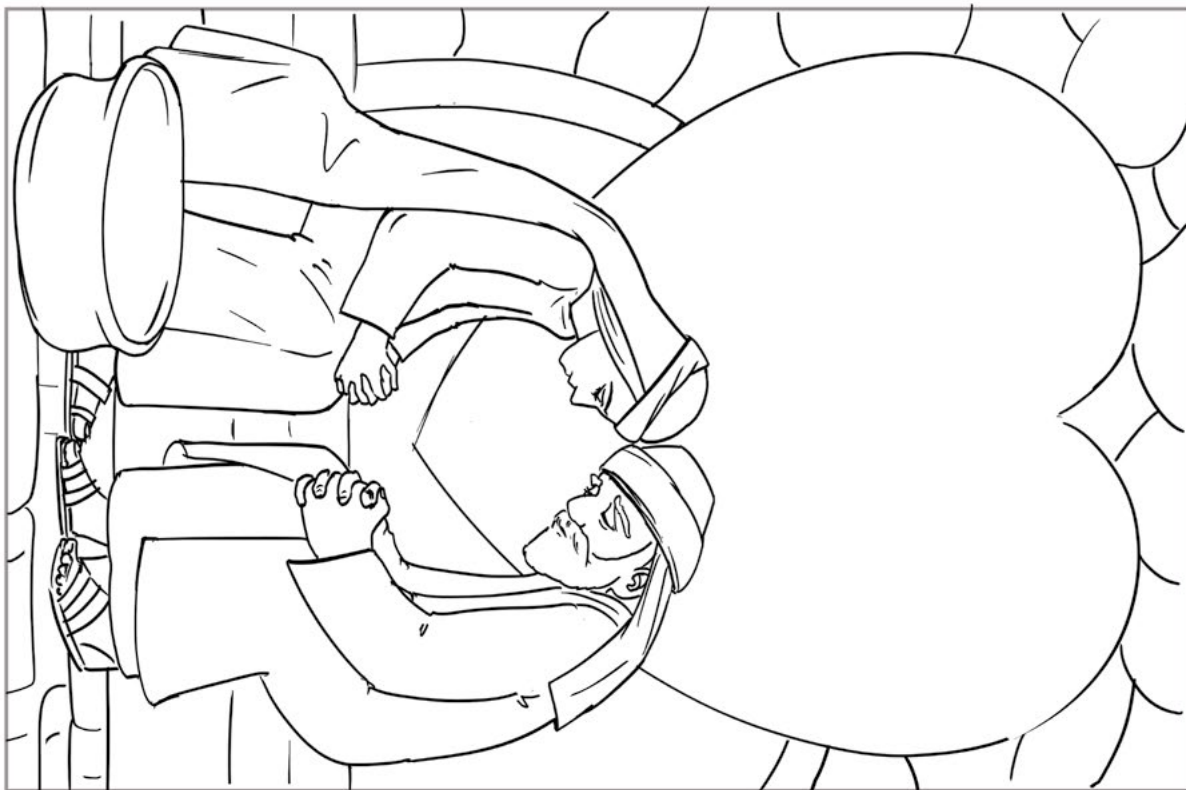
Keresztelő János – 14. feladat
Mondd el, kiket látsz a képen! Színezd ki a gyerekeket!

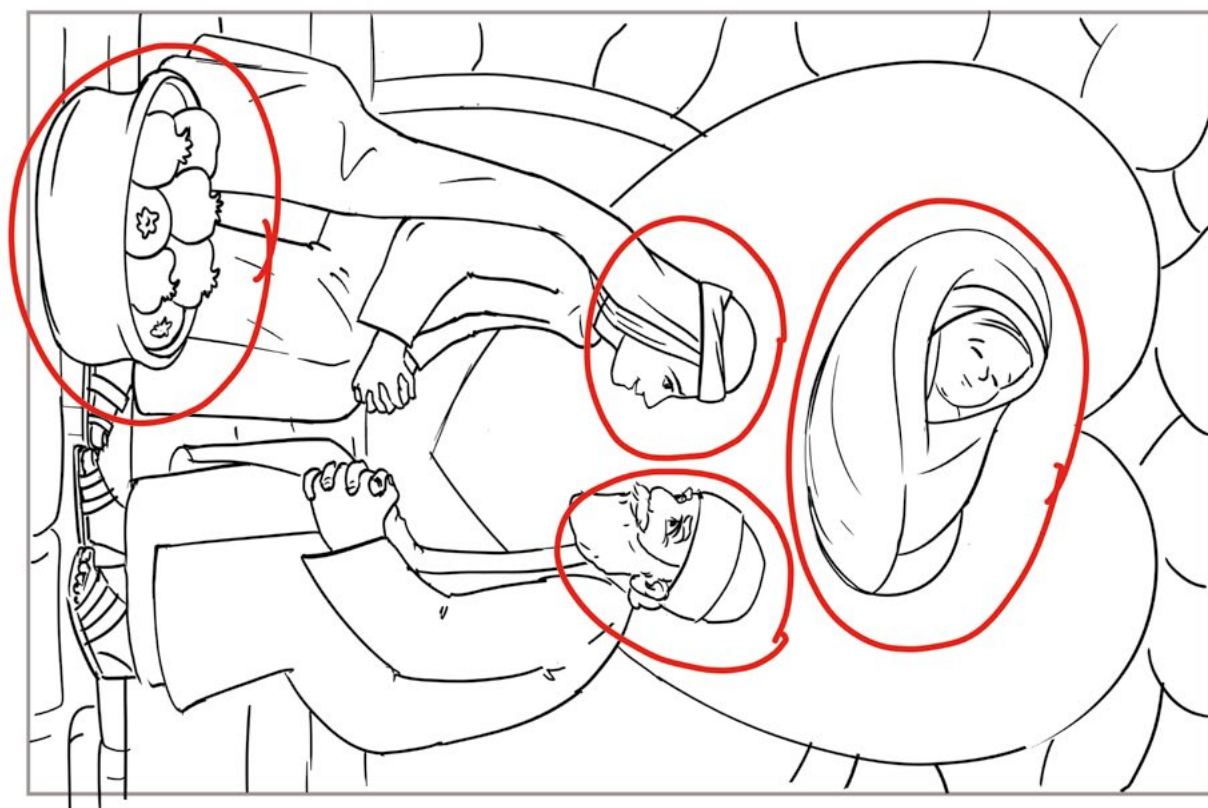
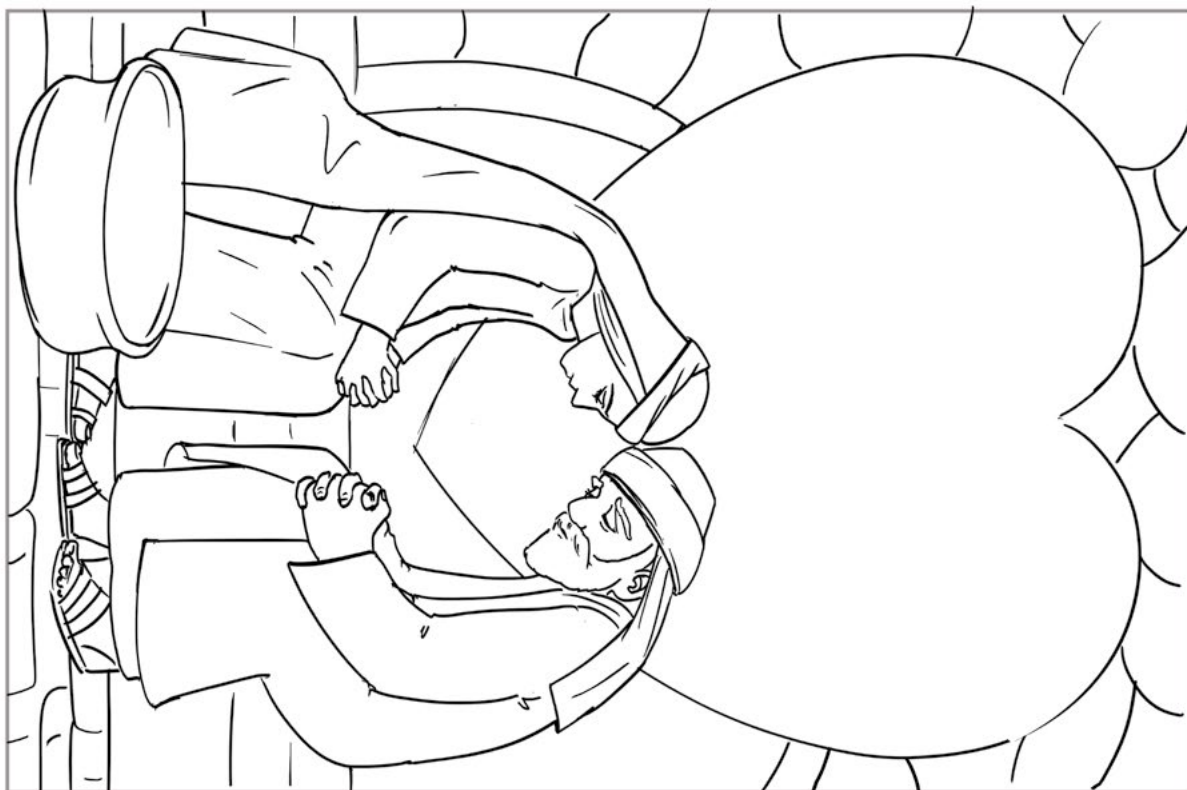
Keresztelő János – 15. feladat
Kiket látsz a képen? Beszélgessek a képről!

Keresztelő János – 16. feladat
Keresd meg a négy különbséget a két kép között!

Keresztelő János – 16. feladat – megoldás
Keresd meg a négy különbséget a két kép között!

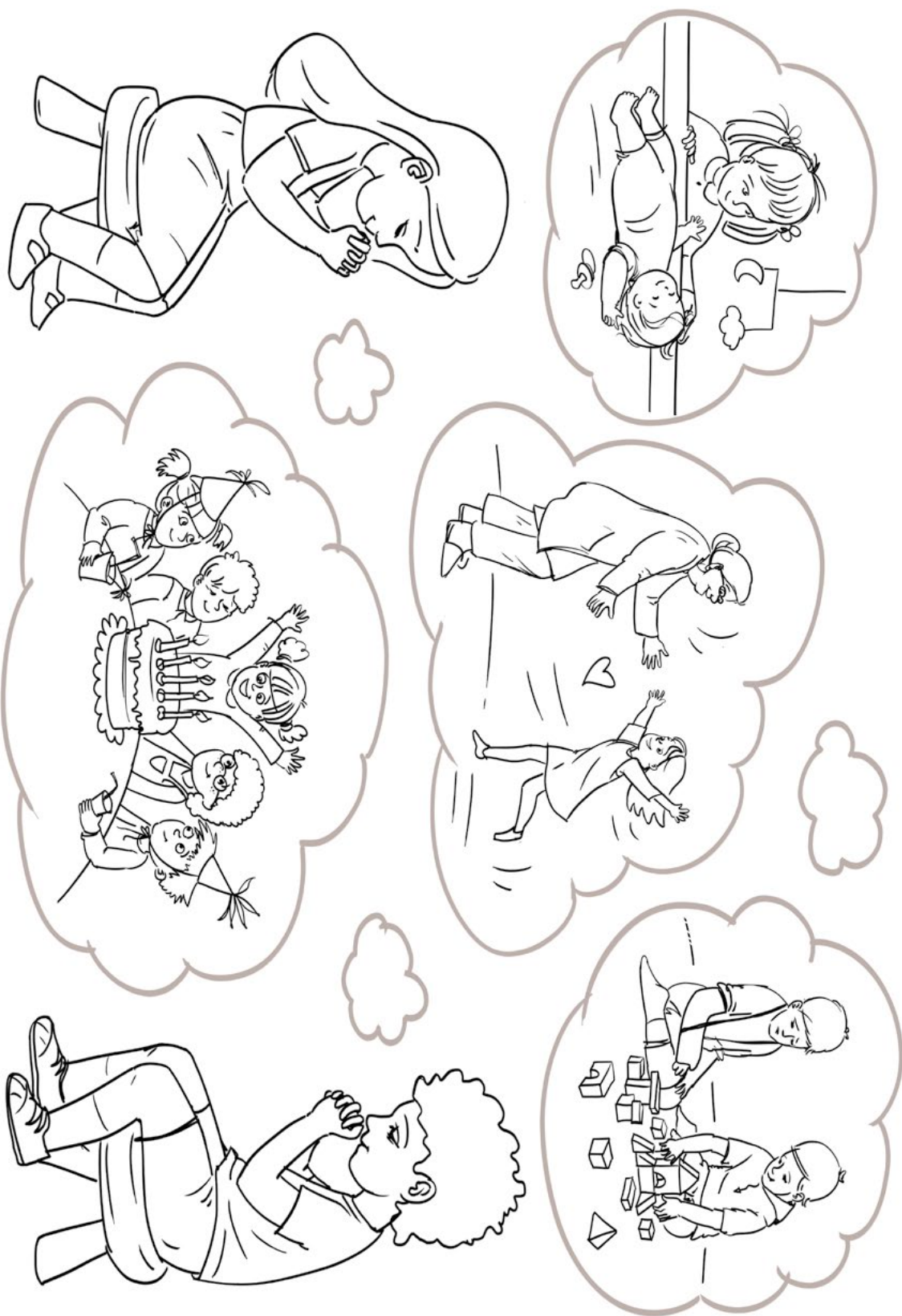
Keresztelő János – 17. feladat
Te mit kérsz Istentől imádságban? Rajzold be a felhőbe!

Keresztelő János – 18. feladat
Te mit kérsz Istentől imádságban? Rajzold be a felhőbe!

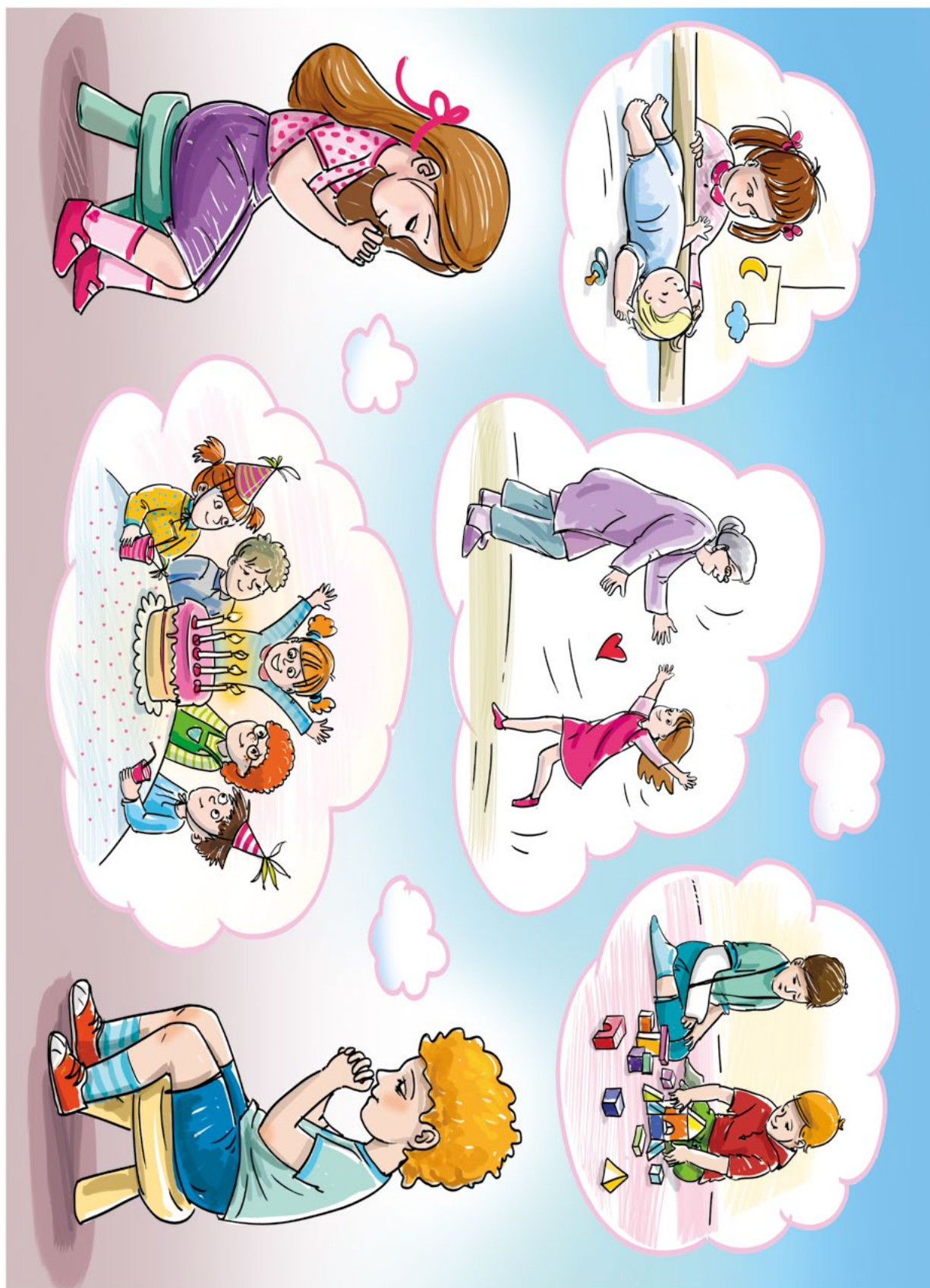
Keresztelő János – 19/A feladat
Mit kérnek a gyerekek Istentől imádságban? Beszélgetsetek a képről!

Keresztelő János – 19/B feladat
Mit kérnek a gyerekek Istentől imádságban? Beszélgetsetek a képről!

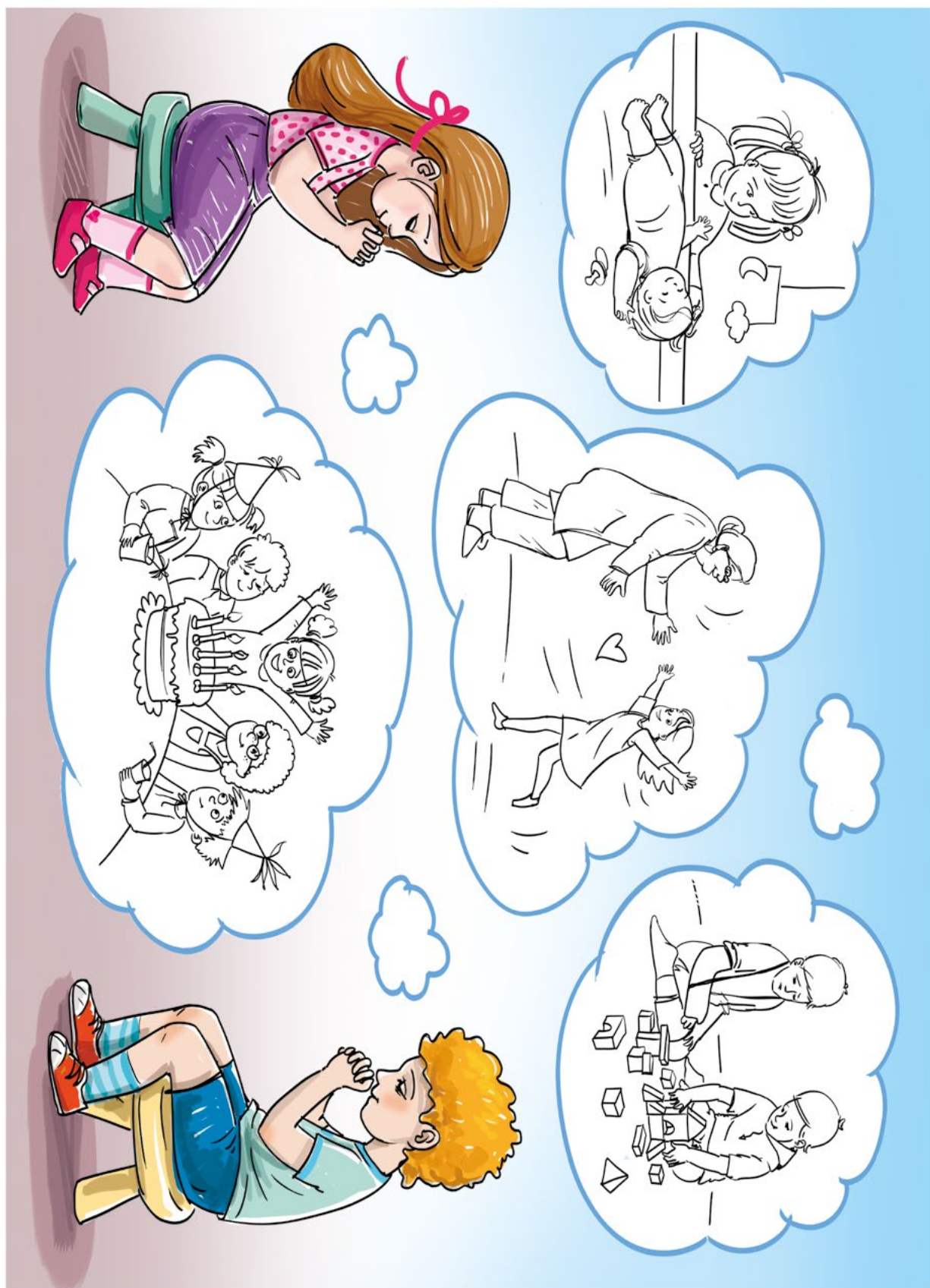
Keresztelő János – 19/C feladat
Mit kérnek a gyerekek Istentől imádságban? Beszélgetsetek a képről!

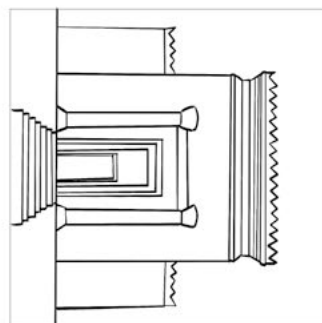
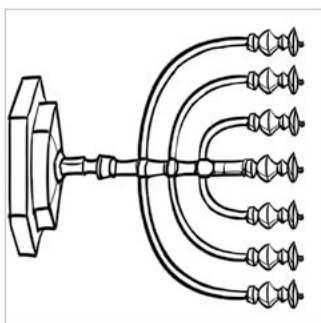
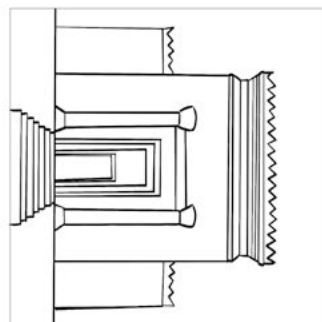
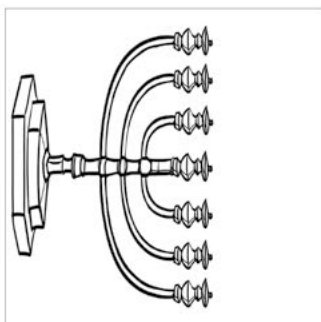
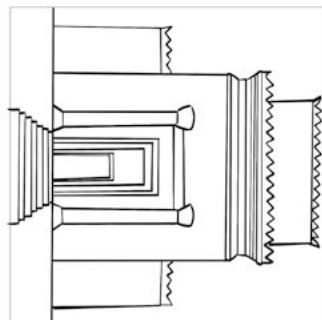
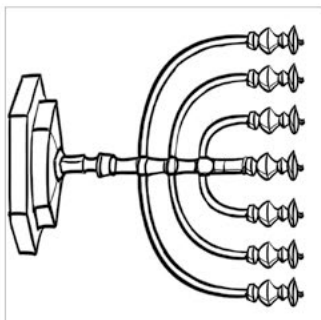
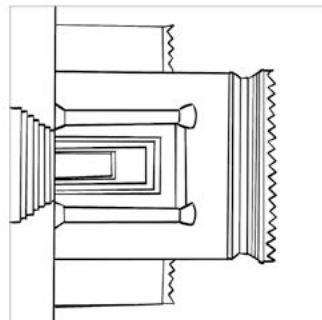
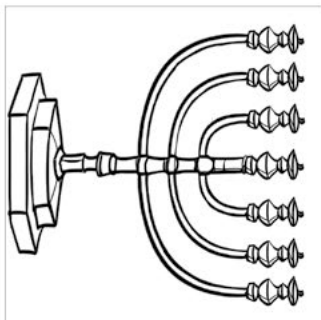
Keresztelő János – 19/D feladat
Mit kérnek a gyerekek Istentől imádságban? Beszélgetsetek a képről!

Keresztelő János – 19/E feladat
Mit kérnek a gyerekek Istentől imádságban? Beszélgetsetek a képről!

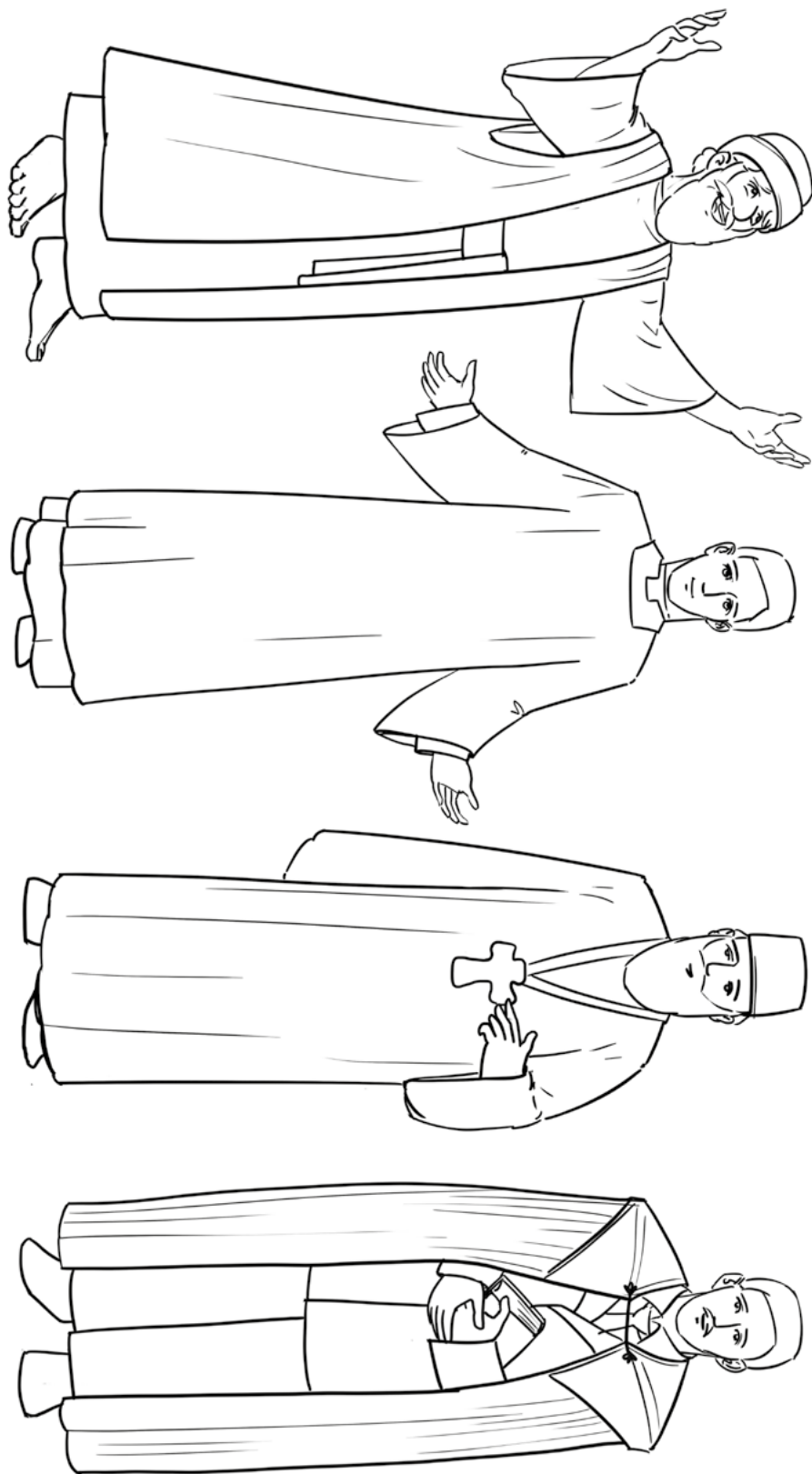
Keresztelő János – 20. feladat
Színezd ki mindegyik sorban azt a képet, amelyik különbözik a többitől!

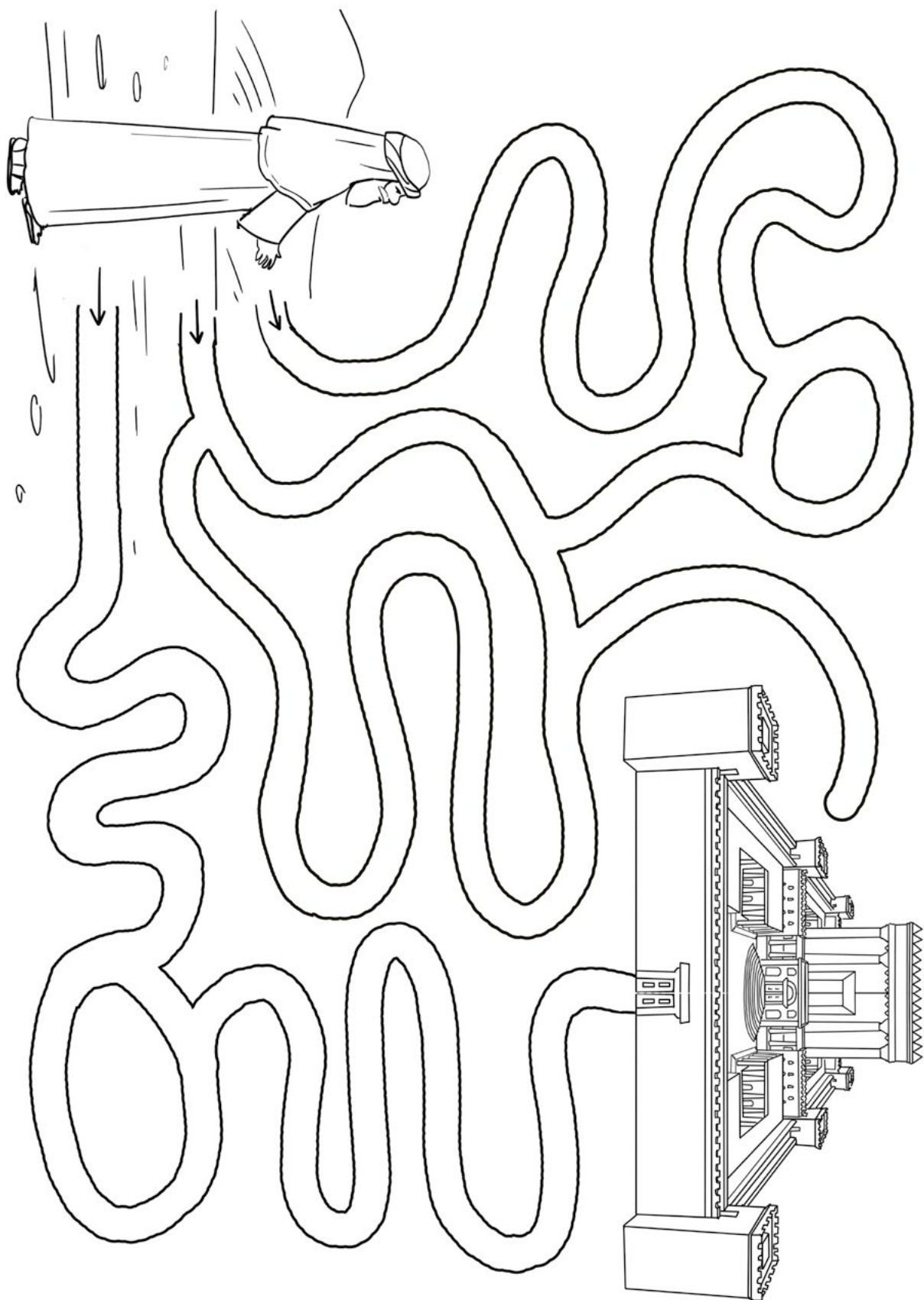
Keresztelő János – 21/A feladat
Melyik a református lelkész? Milyen az ő öltözete? Beszélgetsetek a képről!

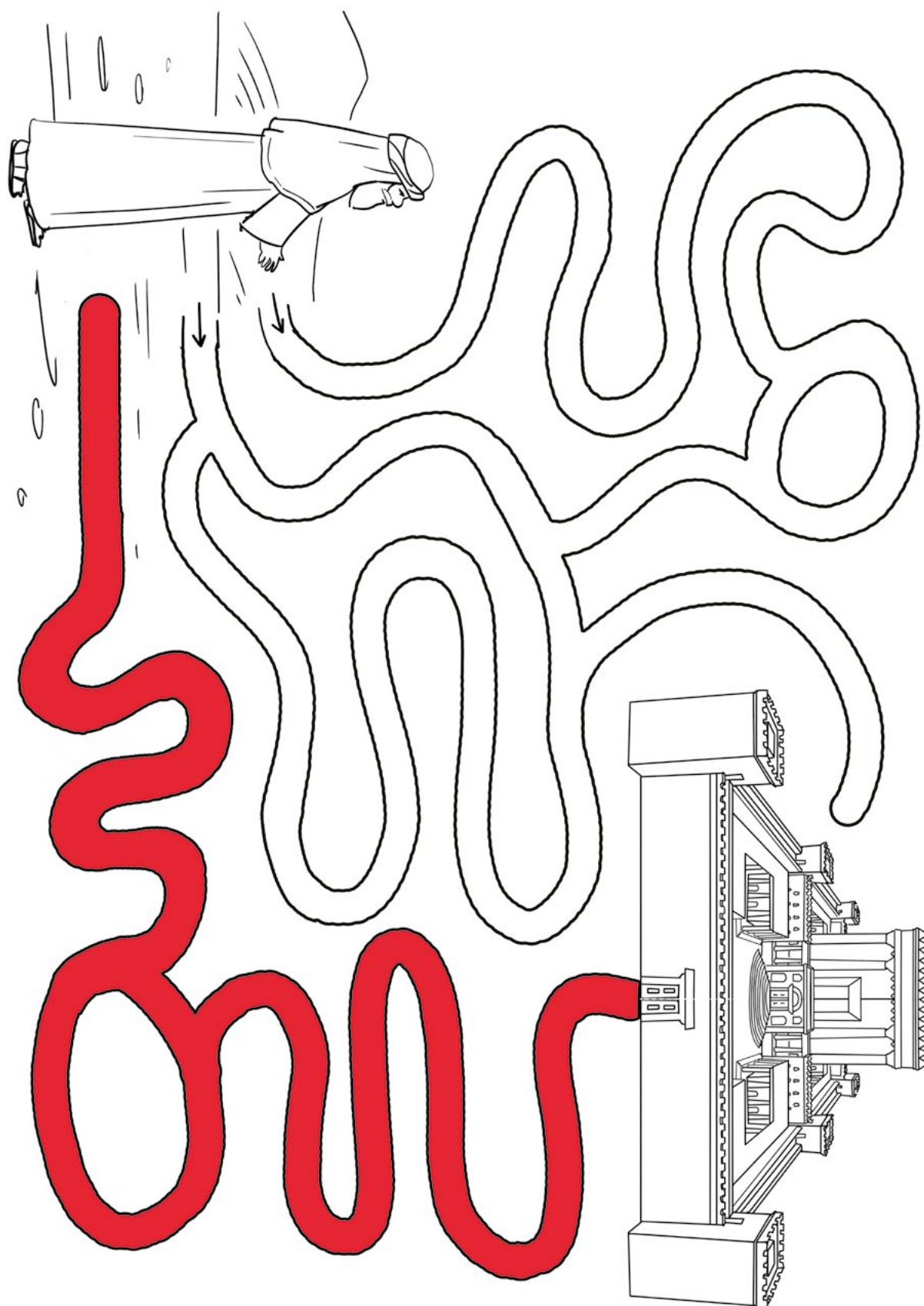
Keresztelő János – 21/B feladat
Melyik a református lelkész? Milyen az ő öltözete? Beszélgetsetek a képről!

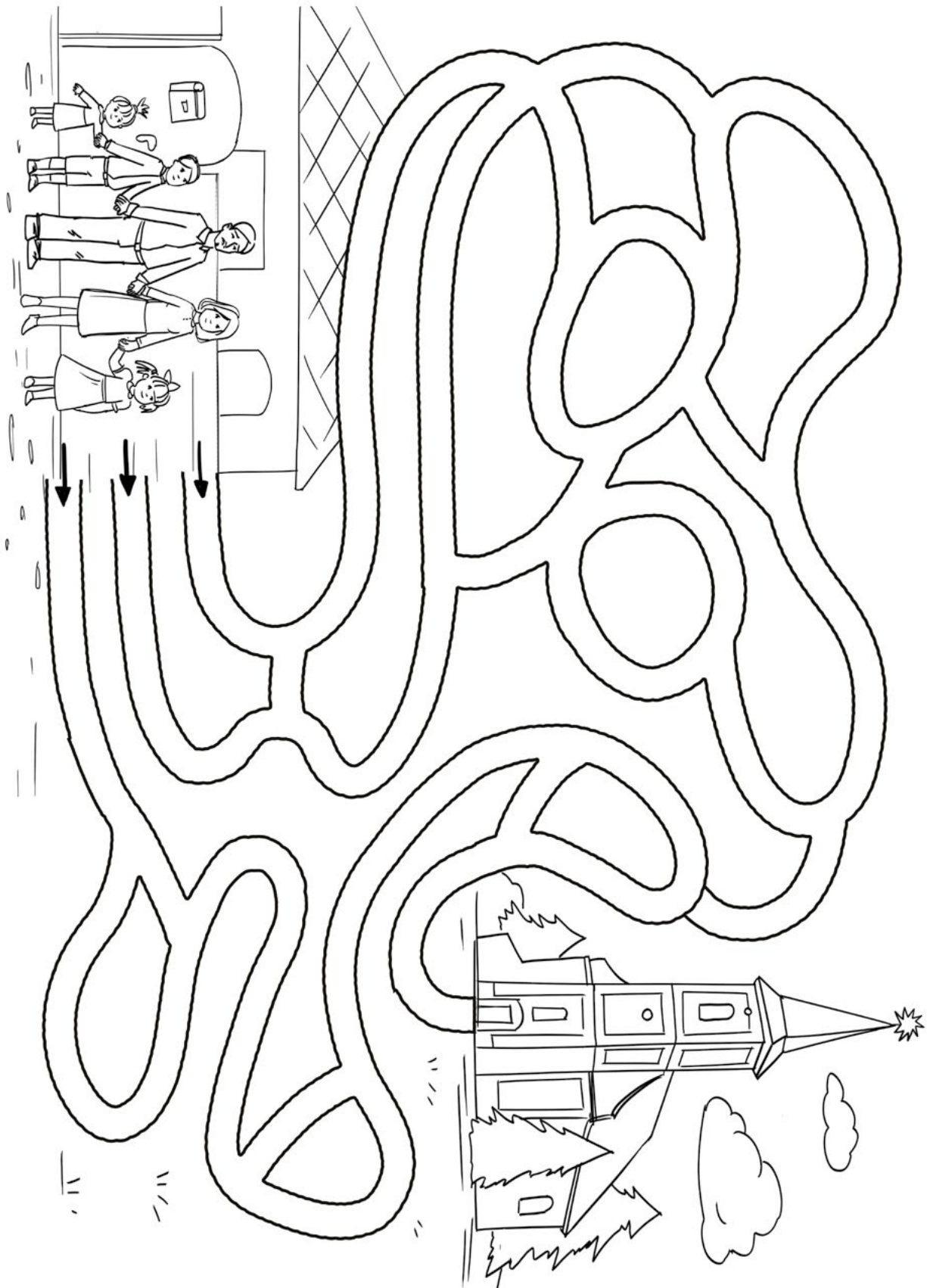
Keresztelő János – 22. feladat
Vezesd Zakariást a templomhoz!

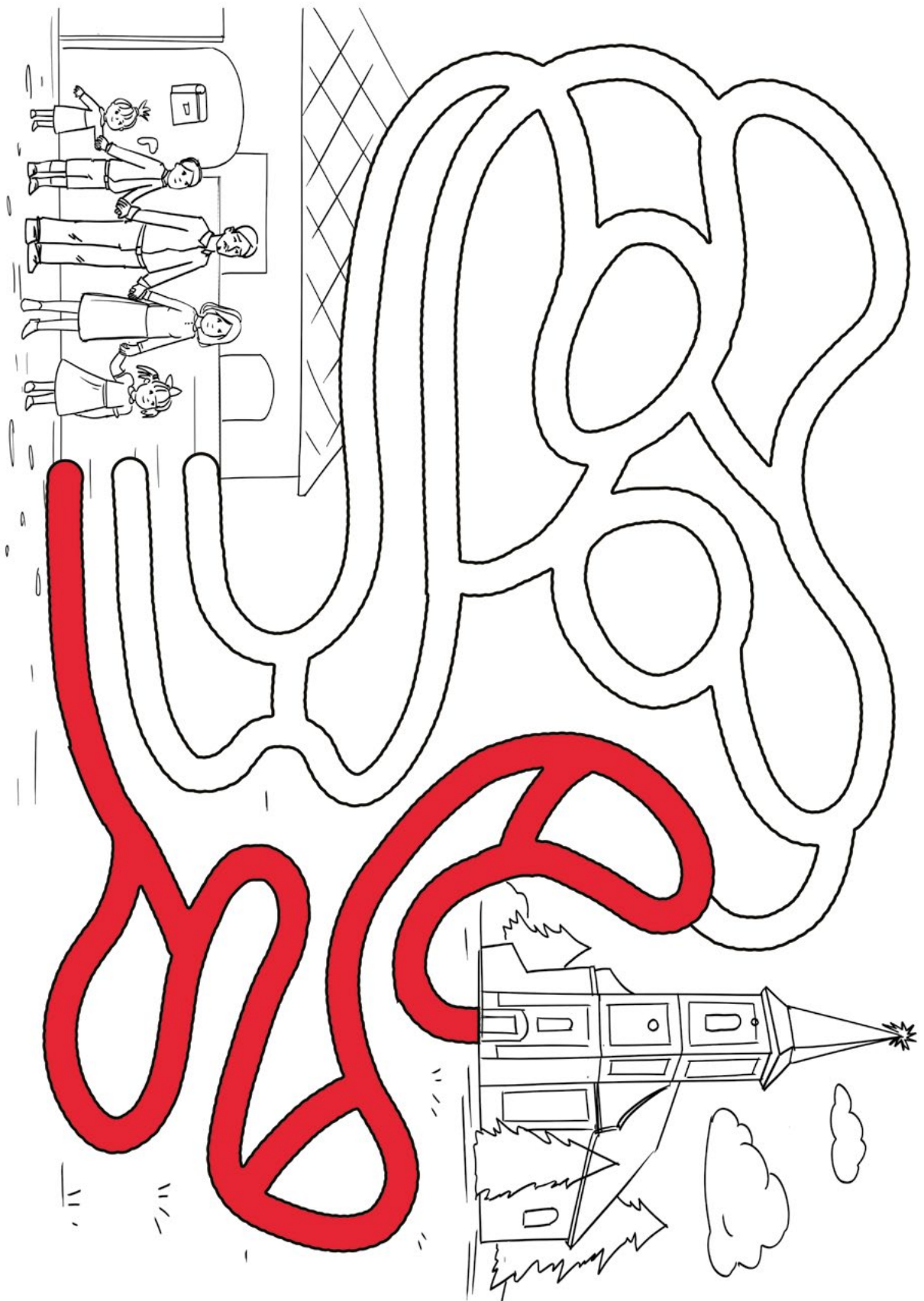
Keresztelő János – 22. feladat – megoldás
Vezesd Zakariást a templomhoz!

Keresztelő János – 23. feladat
Vezesd a szülőket és a gyerekeket a templomhoz!

Keresztelő János – 23. feladat – megoldás
Vezesd a szülőket és a gyerekeket a templomhoz!

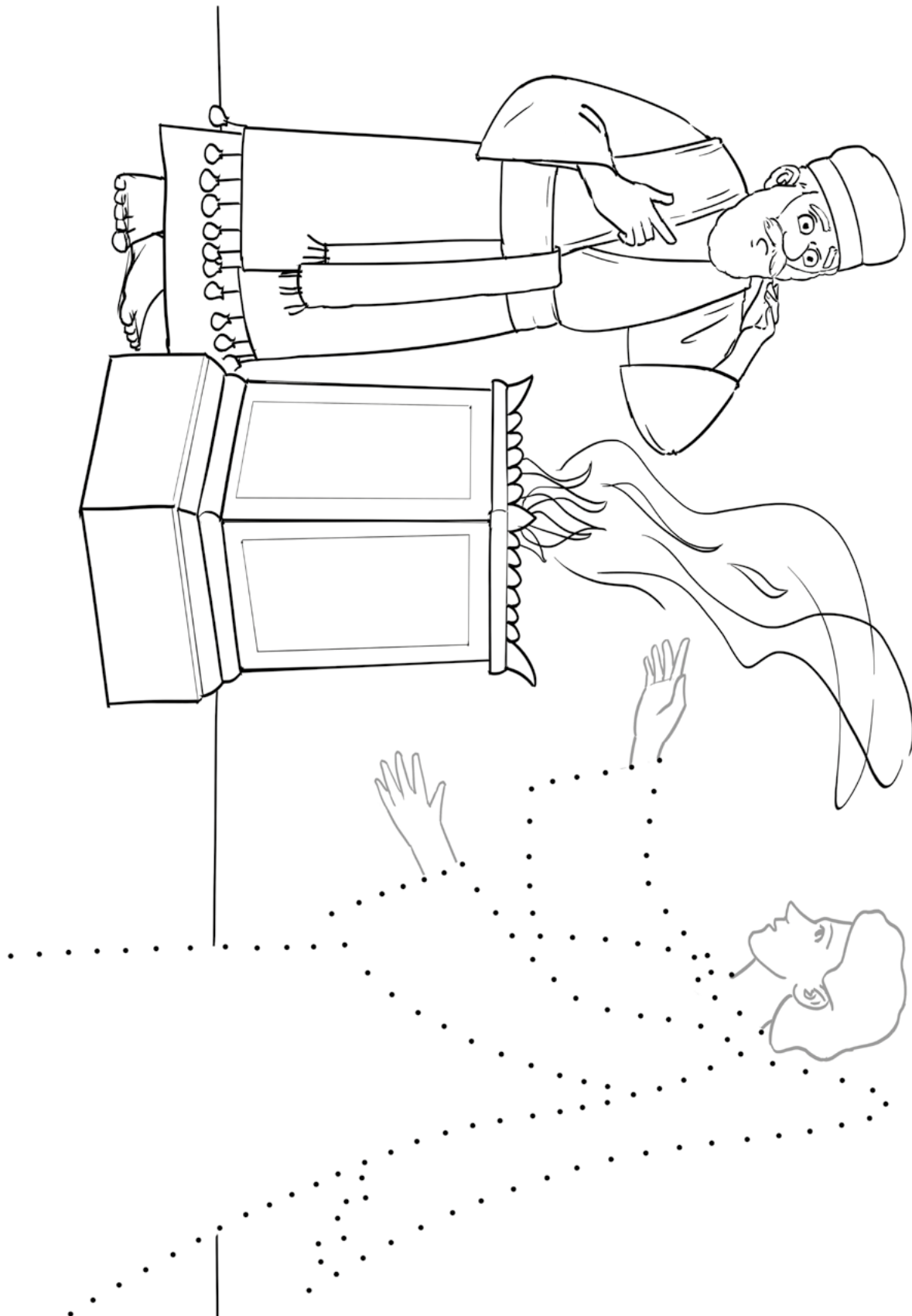

Keresztelő János – 24. feladat
Rakd ki a képet a darabokból! (Vágjuk tetszőleges számú részre a képet!)

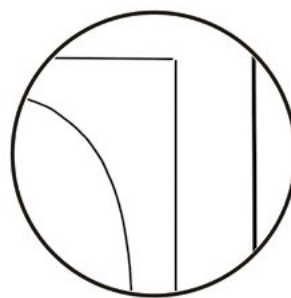
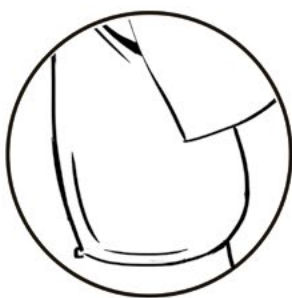

Keresztelő János – 25. feladat

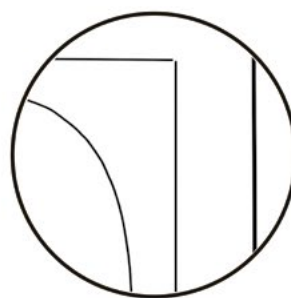
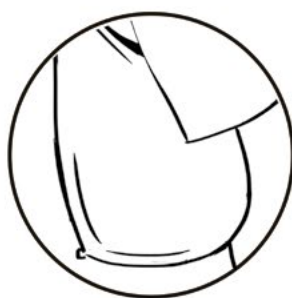
Ki az, aki meglepetést hozott Zakariásnak? Kösd össze a kis vonalakat és színezd ki ragyogó színnel az angyalt!

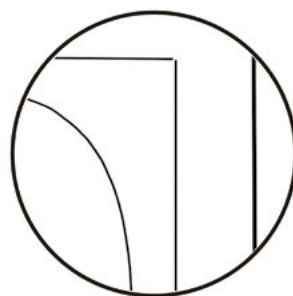
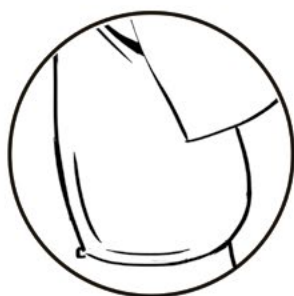
Keresztelő János – 26/A feladat
Keresd meg és karikázd be a nagy képen, amit a kis keretekben látsz!

Keresztelő János – 26/B feladat
Keresd meg és karikázd be a nagy képen, amit a kis keretekben látsz!

Keresztelő János – 26. feladat – megoldás
Keresd meg és karikázd be a nagy képen, amit a kis keretekben látsz!

Keresztelő János – 27. feladat

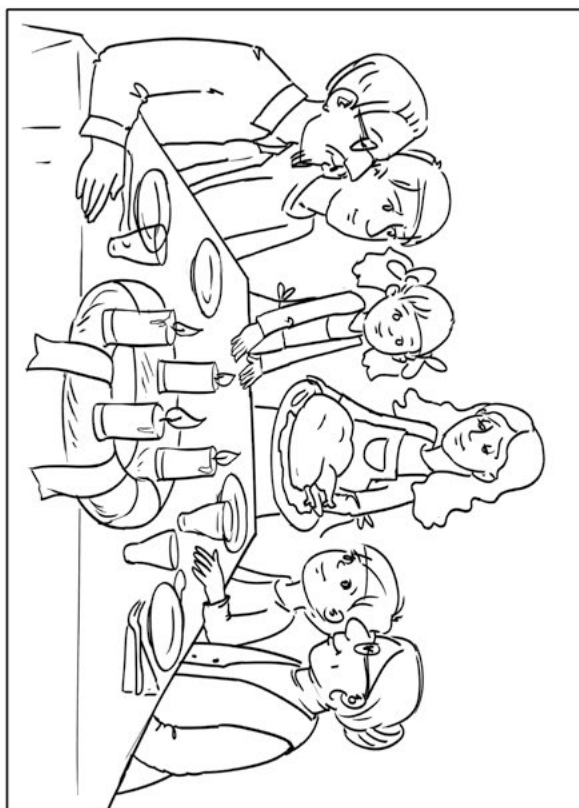
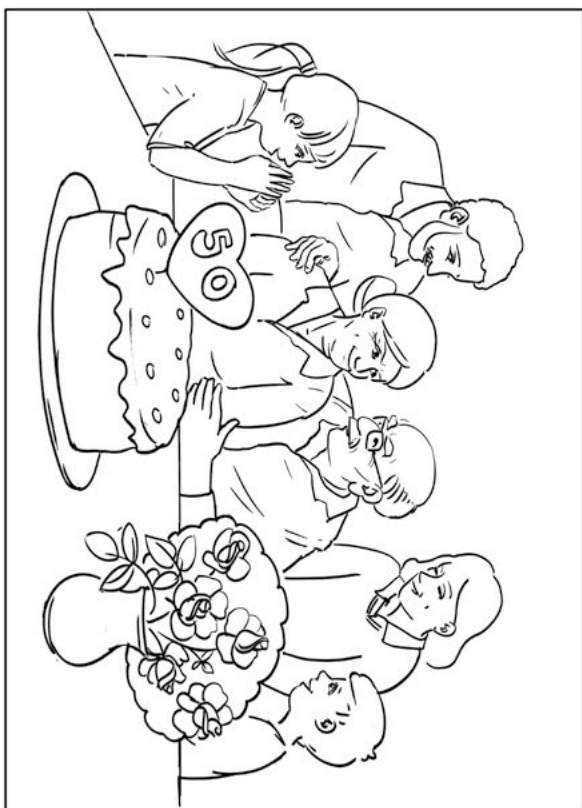
Ma is örülünk, amikor kisbabát hoznak a templomba. Keresd meg a négy különbséget a két kép között!

Keresztelő János – 27. feladat – megoldás
Ma is örülünk, amikor kisbabát hoznak a templomba. Keresd meg a négy különbséget
a két kép között!

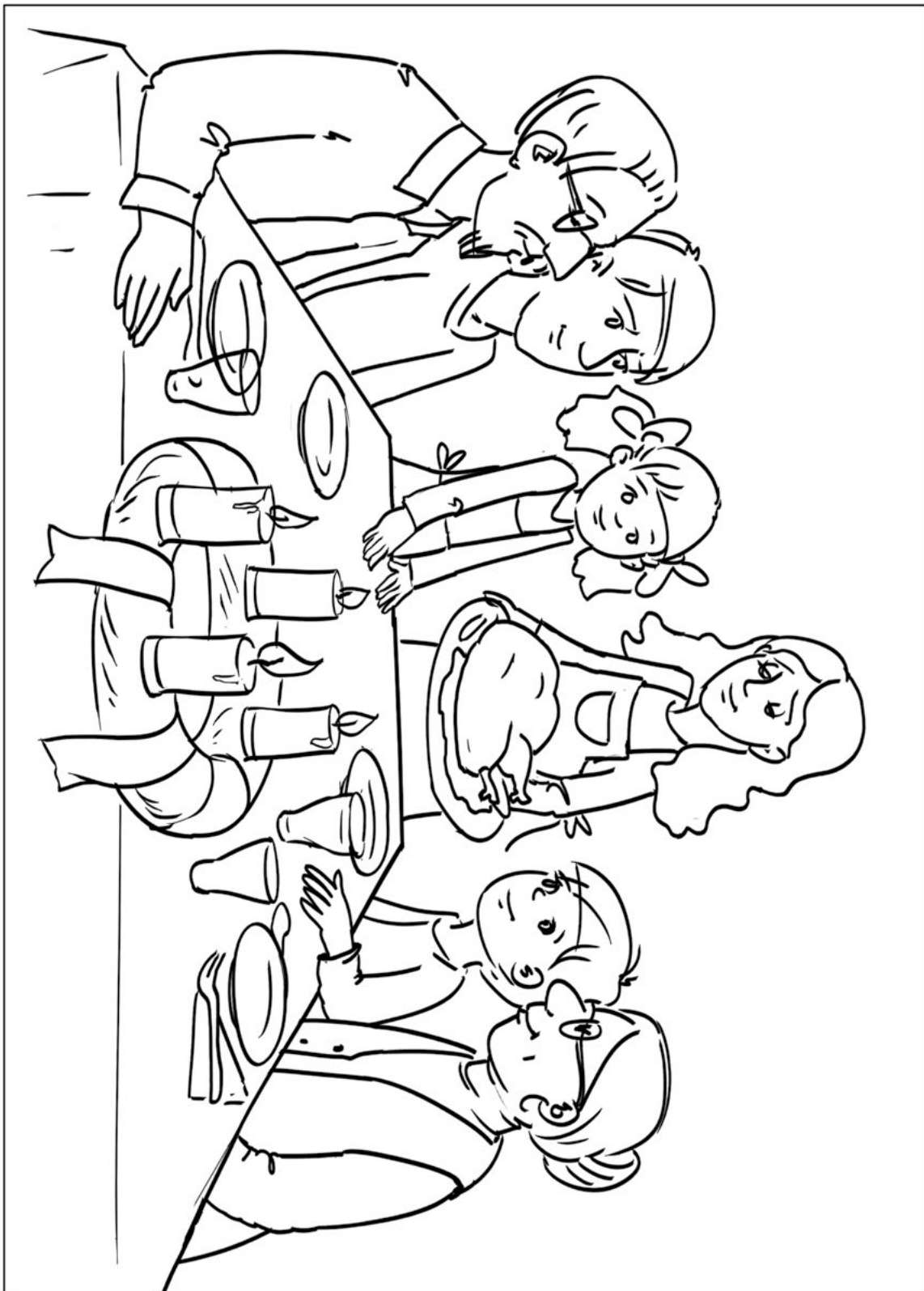
Keresztelő János – 28/A feladat
Te milyen ünnepen vettél már részt? Azt a képet színezd ki!

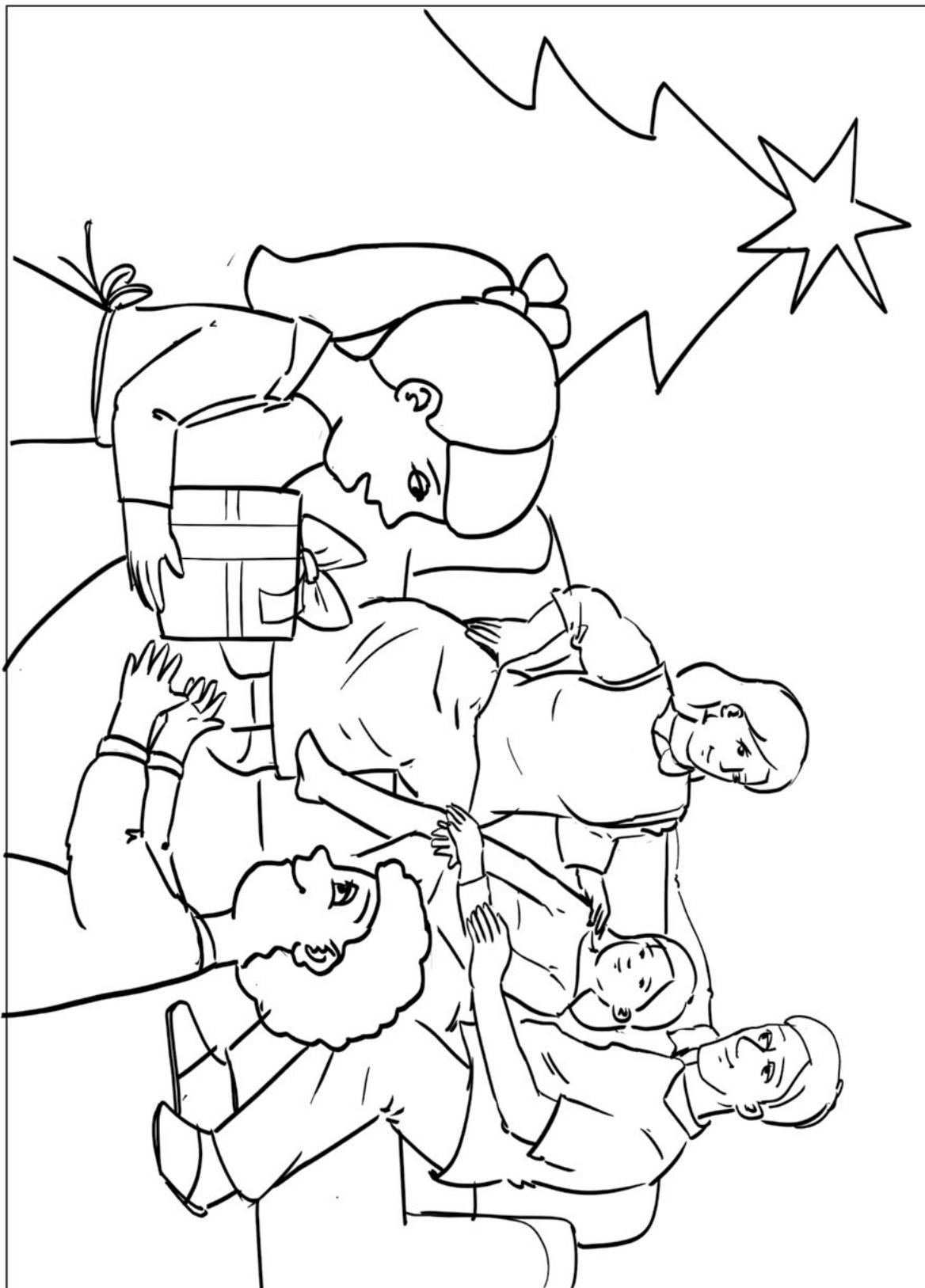
Keresztelő János – 28/B feladat
Te milyen ünnepen vettél már részt? Azt a képet színezd ki!

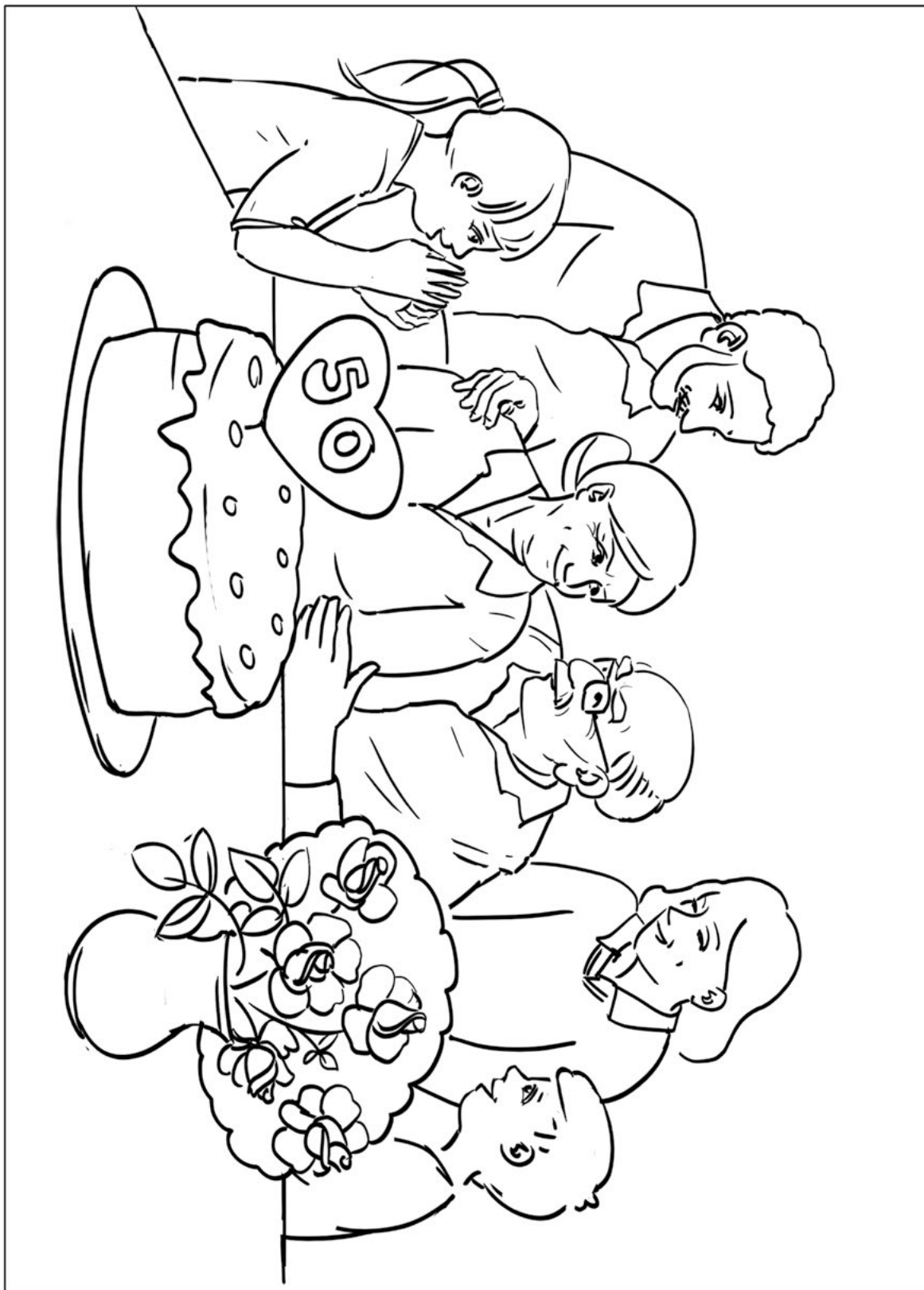
Keresztelő János – 28/C feladat
Te milyen ünnepen vettél már részt? Azt a képet színezd ki!

Keresztelő János – 28/D feladat
Te milyen ünnepen vettél már részt? Azt a képet színezd ki!

Keresztelő János – 28/E feladat
Te milyen ünnepen vettél már részt? Azt a képet színezd ki!

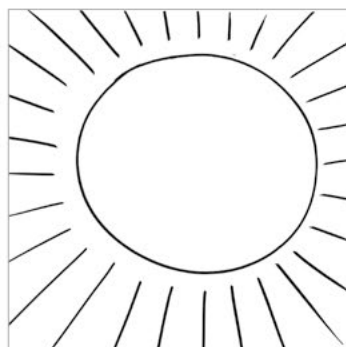
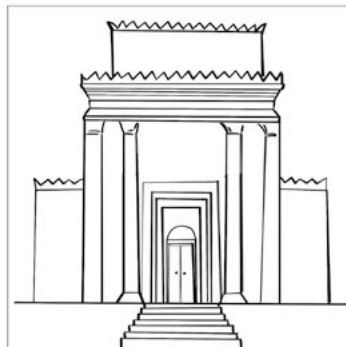
Keresztelő János – 29. feladat
Kösd össze a pontokat és színezd ki a napot a képen!

Keresztelő János – 30. feladat
Színezd ki a vizet a képen!

Keresztelő János – 31. feladat
Színezd ugyanolyanra az egyforma képeket!

Keresztelő János – 32. feladat
Keresd meg az egyforma képeket!

